

Załącznik do Uchwały Nr 92/IX/2019

Rady Gminy i Miasta Kozięgłowy

z dnia 27 czerwca 2019r.

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWA
NIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
GMINY
KOZIEGŁOWY
NA LATA 2019 -
2025**

SPIS TREŚCI

WSTĘP	2
1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA	6
1.1. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII.....	6
1.2.1 UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	9
1.2.2. KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	12
1.2.3. SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	16
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	21
2.2. DEMOGRAFIA	22
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE GMINNO MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	27
2.4. KWESTIA DZIECKA	33
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	37
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ I PRZEMOC W RODZINIE.....	41
2.7. STAROŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	45
2.8. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI	46
2.9. LOKALNE PROBLEMY Z PERSPEKTYWY LIDERÓW SPOŁECZNYCH.....	49
2.10. ANALIZA SWOT	57
2.11. ZASOBY UMOŻLIWIĄJĄCE REALIZACJĘ STRATEGII.....	66
2.12. PODSUMOWANIE DIAGNOZY I PROGNOZA ZMIAN SPOŁECZNYCH	67
2.13. REKOMENDACJE WYNIKAJĄCE Z BADANIA EWALUACYJNEGO MID-TERM STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KOZIEGŁOWY NA LATA 2014 – 2018	75
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	79
3.1. MISJA STRATEGII.....	79
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ	80
3.3.1. MONITORING	89
3.3.2. TRYB MONITOROWANIA STRATEGII.....	90
3.3.3. CECHY PROJEKTÓW I PROGRAMÓW	92
3.3.4. METODY REALIZACJI STRATEGII I RAMY FINANSOWE	92
3.3.5. BARIERY OGRANICZAJĄCE REALIZACJĘ CELÓW	94

WSTĘP

Samorządy lokalne, działające w warunkach gospodarki rynkowej cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością, co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans.

W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które jest oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych umożliwiając dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. Na poziomie zarządzania lokalnego, w zakresie polityki społecznej, podstawową rolę wśród tego typu planów pełni strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa ona misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizowania ich skutków. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych. Mają one przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, doprowadzając do integracji społecznej. Strategia definiuje istniejące problemy, wyznacza najważniejsze priorytety i wskazuje metody ich rozwiązywania.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji i sądownictwa, przedstawiciele organizacji pozarządowych, Kościoła oraz wszyscy zainteresowani mieszkańcy. Obywatele byli włączeni w tworzenie dokumentu zarówno na etapie diagnozowania problemów społecznych, jak i po przygotowaniu wstępnego projektu Strategii oraz w trakcie konsultacji nad jej zapisami.

Dokument jest zgodny z założeniami dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym, które odnoszą się do polityki społecznej. Umożliwia on ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Rysunek. Fazy powstawania Strategii



Źródło: opracowanie własne.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez Gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej oraz partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z trzech zasadniczych części, tj. części wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i strategiczno-programowych) tworzenia dokumentu.

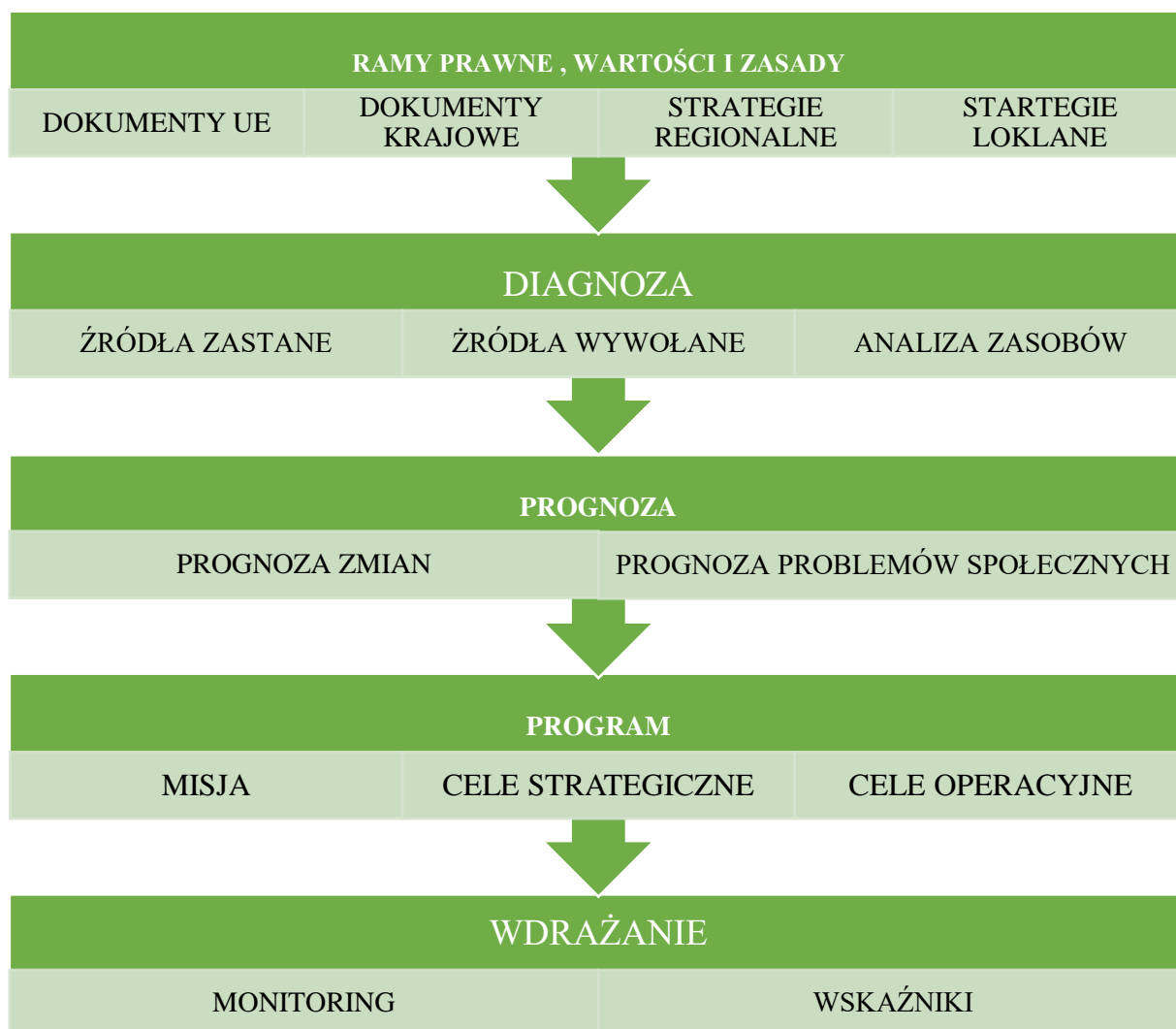
Część diagnostyczno-analityczna zawiera ogólne informacje dotyczące Gminy oraz diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Koziegłowy, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w Gminie lub obejmujących zasięgiem działania jego mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizie ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w Gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy).

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej Gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej zostały również wskazane podmioty

realizujące Strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania oraz czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Zaprezentowano w niej także informacje na temat sposobu wdrożenia Strategii oraz prowadzenia monitoringu jej realizacji. Dla realnej oceny stopnia implementacji dokumentu przygotowany został wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Rysunek. Struktura strategii



Źródło: opracowanie własne.

1. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

Niniejsza część zawiera przesłanki prawne dokumentu, metodologię jego powstania oraz ocenę poprzedniego dokumentu strategicznego.

1.1. Uwarunkowania tworzenia Strategii

Dokument wpływający na rzeczywistość społeczną powinien być oparty na wartościach i zasadach polityki społecznej. „Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, natomiast inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne i stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i jej zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe i poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane lub realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców Strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych są następujące:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.

2. **Zasada przeczności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale powinno także wynikać z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w którym różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb. W pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, natomiast na końcu – od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która zapewnia poszczególnym ludziom możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć miejsce w społeczeństwie równoprawne z innymi.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która gwarantuje jednostkom i grupom prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna jako przewodnik, czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych oraz wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej, rzeczą oczywistą i zrozumiałą jest, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia i niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast w ramach określenia „kwestia społeczna”, wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa,
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych,
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. Natomiast w szerszym rozumieniu pojęcie to definiowane jest jako sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przygotowując dokument programowy, który wskazuje kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Przesłanka ta jest główną konkluzją niniejszego dokumentu, gdyż właśnie od wzmocnienia pozycji rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj programu pomocowego.

1.2. Podstawy prawne i programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost

z art. 16b pkt 1 i art. 17 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych Gminy przewidują „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Ustawodawca wskazał w art. 16b pkt 2 minimalny zakres dokumentu, tj.:

- diagnozę sytuacji społecznej;
- prognozę zmian w zakresie objętym Strategią;
- określenie celów strategicznych projektowanych zmian oraz kierunków niezbędnych działań, a także sposobu realizacji Strategii, jej ram finansowych i wreszcie wskaźników realizacji działań.

Na treść i realizację Strategii rozwiązywania problemów społecznych obok zdefiniowanego w trakcie prac diagnostycznych katalogu problemów społecznych oraz zakresu kompetencyjnego mają również wpływ inne akty prawne.

Strategia jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją oraz wykluczeniem społecznym.

1.2.1 Unijne dokumenty strategiczne

Unijne dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie roku 2020 wyznaczonych zostało

5 celów, które obejmują:

- zatrudnienie (75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę),
- badania i rozwój oraz innowacje (na inwestycje w badania i rozwój oraz w innowacje przeznaczane powinno być łącznie 3% PKB Unii ze środków publicznych i prywatnych),
- zmiany klimatu i energię (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z 1990 roku; 20% energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych, a efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20%),
- edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10%, a co najmniej 40% osób w wieku 30-34 lat powinno mieć wykształcenie wyższe),
- ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Komunikat Komisji Europejskiej „Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej”

Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 roku. Komisja Europejska zwraca w nim uwagę na znaczącą rolę, jaką ekonomia społeczna odgrywa w strategii „Europa 2020” w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. W gospodarce społecznej w UE zatrudnionych jest około 11 mln osób, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia. Komisja Europejska zaproponowała w Komunikacie szereg rozwiązań zmierzających do wzmocnienia roli ekonomii społecznej. Działania te przedstawiono poniżej.

1) Poprawa dostępu do finansowania realizowana poprzez:

- uznanie przedsiębiorstw społecznych za priorytet inwestycyjny Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (dalej EFS),
- utworzenie ram dla etycznych funduszy inwestycyjnych,

- łatwiejszy dostęp do mikrokredytów.
- 2) Poprawa promocji ekonomii społecznej za pomocą:
- zwiększenia rozpoznawalności ekonomii społecznej,
 - utworzenia publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów oraz platformy wymiany danych i informacji,
 - zestawienia dobrych praktyk.
- 3) Poprawa otoczenia prawnego zakładająca m.in.:
- silniejsze wykorzystanie elementu jakości w procedurze zamówień publicznych,
 - uproszczenie stosowania zasad pomocy publicznej w przypadku usług społecznych i lokalnych,
 - zwiększenie znaczenia kryteriów i warunków pracy w zamówieniach publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie, w szczególności w zakresie poprawy promocji ekonomii społecznej.

Komunikat Komisji Europejskiej w sprawie polityki UE i wolontariatu: uznanie i propagowanie wolontariatu transgranicznego w UE

Komunikat został wydany w dniu 20 września 2011 roku. Komisja podkreśla w nim znaczenie wolontariatu dla tworzenia i rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego. Uznaje go za jeden z kluczowych czynników integracji i wzrostu zatrudnienia oraz element poprawy spójności społecznej. Zaznacza, że wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa europejskiego, a część z nich aktywnie współtworzy Europę obywatelską. Ponadto, wolontariat przyczynia się do realizacji strategii „Europa 2020” (w szczególności do osiągnięcia do roku 2020 docelowej stopy zatrudnienia w UE, która wynosi 75%). Dzieje się tak, gdyż wolontariat umożliwia zdobywanie i podnoszenie kompetencji oraz przystosowywanie się do zmian na rynku pracy.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów

zakładanych w dokumencie, w szczególności w zakresie promowania i rozwoju wolontariatu.

1.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne

Krajowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Raport Polska 2030

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych strategii rozwoju. Wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 roku, które obejmują następujące aspekty:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie roku 2030:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji,
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków,
- rozwój produktywności i innowacyjności,
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym,
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego podkreśla się rosnące znaczenie

usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Uwypuklona jest także rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej – indywidualnej oraz zinstytucjonalizowanej, a także zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących na świecie. Na tej podstawie formułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje i propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do roku 2030. Identyfikuje się tutaj wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB w przeliczeniu na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej), co można osiągnąć dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, przekładającemu się w efekcie na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m.in.:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej,
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (dalej ŚSRK 2020) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W dokumencie, odnosząc się do kluczowych decyzji zawartych w DSRK, wskazuje się strategiczne zadania państwa, których podjęcie jest konieczne w perspektywie najbliższych 10 lat w celu wzmocnienia procesów rozwojowych. Dokument stanowi bazę dla dziewięciu strategii zintegrowanych. W ŚSRK 2020 wytyczono obszary strategiczne, na których koncentrować się będą główne działania oraz określono, jakie interwencje są niezbędne w celu przyspieszenia procesów rozwojowych w perspektywie średniookresowej. W aspekcie niniejszego dokumentu strategicznego szczególnie istotne są:

- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela,
- rozwój kapitału ludzkiego,
- integracja społeczna,
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2011-2020

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej.

W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne. Przyjmuje się, że proces wdrożenia Strategii będzie obejmował takie działania jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej,
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad

- działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli,
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami,
 - różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym,
 - rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu,
 - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy,
 - stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego,
 - ułatwienie działalności organizacji obywatelskich,
 - wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020.

Nowy wymiar aktywnej integracji

W dokumencie, wobec zidentyfikowania w diagnozie podstawowych problemów związanych z ubóstwem, a także zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Kraju, wskazano zadania, które powinny być priorytetowe dla polityki społecznej w zakresie przeciwdziałania ubóstwu, tj.:

- rozwiązania polityki zatrudnienia i wsparcia osób bez pracy dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (transfer dochodów, aktywna integracja);
- rozwiązania polityki rodzinnej, które z jednej strony wzmocniają ubóstwo w rodzinach wielodzietnych a z drugiej – utrudniają podjęcie decyzji o założeniu rodziny i posiadaniu dzieci (usługi społeczne użyteczności publicznej, polityka mieszkaniowa);

- wyzwania demograficzne i zdrowotne społeczeństwa związane z solidarnością pokoleń (usługi na rzecz dzieci, usługi wobec osób starszych, polityka senioralna).

Na podstawie wskazanych obszarów, w dokumencie wyznaczono cel główny, tj. zmniejszenie liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzrost spójności społecznej. Wyznaczono również poniższe cele operacyjne:

- cel operacyjny 1: Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży.
- cel operacyjny 2: Gwarancje dla przyszłości młodzieży.
- cel operacyjny 3: Aktywna osoba i zintegrowana rodzina – odpowiedzialne lokalne środowisko.
- cel operacyjny 4: Zapobieganie niepewności mieszkaniowej.
- cel operacyjny 5: Aktywni seniorzy bezpieczni, potrzebni.

Powyższe cele przekładają się na priorytety i obszary poszczególnych działań.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

1.2.3. Samorządowe dokumenty strategiczne

Samorządowe dokumenty strategiczne tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego do roku 2020

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa śląskiego. „Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020” pozwala zaplanować działania województwa z zakresu polityki społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji

pozarządowych. Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Śląska, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Zadaniem samorządu województwa jest nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Śląska. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

W trakcie prac nad Strategią dokonano diagnozy sytuacji społecznej w województwie śląskim, na podstawie, której wyznaczono następujące obszary priorytetowe dla polityki społecznej:

- Wspieranie rodzin w pełnieniu ich funkcji.
- Rozwój ekonomii społecznej jako instrumentu aktywnej polityki społecznej.
- Wspieranie działań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży przed zjawiskami dezorganizacji społecznej.
- Tworzenie warunków sprzyjających aktywizacji osób niepełnosprawnych.
- Przełamywanie barier w aktywizacji osób starszych.
- Wspieranie działań na rzecz integracji systemu pomocy społecznej. Rozwój systemu kształcenia ustawicznego kadr służb pomocy społecznej.
- Bezpieczeństwo publiczne.

Następnie sformułowano misję, będącą zarazem celem głównym Strategii: „Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców województwa śląskiego”.

W oparciu o powyżej przedstawione priorytety polityki społecznej województwa śląskiego oraz cel główny wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Wzmocnienie polityki prorodzinnej;
2. Wyrównywanie szans wychowawczych i edukacyjnych dzieci i młodzieży;
3. Wspieranie osób starszych w pełnieniu ról społecznych;
4. Wzmacnianie równych szans osób niepełnosprawnych;
5. Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień;

6. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
7. Wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego.

Należy przyjąć, że realizacja celów strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Myszkowskiego na lata 2016 – 2022

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Myszkowskim na lata 2016 -2022 jest podniesienie jakości i poziomu życia mieszkańców dzięki sprawnie działającemu systemowi wsparcia społecznego, ukierunkowanego na integrację i aktywizację społeczną, ograniczenie bezrobocia i przeciwdziałanie jego skutkom, wyrównanie szans osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wspieranie rodziny i doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem. W dokumencie określono cztery cele strategiczne do których należą:

- Wspieranie rodzin i rozwój systemu pieczy zastępczej
- Wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnością.
- Ograniczenie zjawiska bezrobocia poprzez odpowiednią politykę rynku pracy
- Wspieranie i rozwijanie działań na rzecz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz rodzin i osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Koziegłowy na lata 2014 - 2020

W Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Koziegłowy sformułowano wizję: „Koziegłowy to dynamicznie rozwijająca się gmina wyposażona w infrastrukturę techniczną i społeczną, oferująca wysoki standard usług publicznych zaspokajających potrzeby mieszkańców i turystów, czysta ekologicznie i zasobna ekonomicznie dzięki nowoczesnej produkcji rolnej i przedsiębiorczości rozpoznawalnej w kraju i zagranicą”

oraz określono misję: „Stworzenie warunków pozwalających na dynamiczny, zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy, przy zachowaniu tożsamości, dziedzictwa kulturowego oraz walorów krajobrazowych Gminy i Miasta Koziegłowy”. W dokumencie określono trzy priorytety: I. Przestrzeń, II. Społeczeństwo, III. Gospodarka. Do poszczególnych priorytetów przypisano cele strategiczne i odpowiadające im cele szczegółowe.

Zadania związane z polityką społeczną zostały zawarte w ramach priorytetu II. Społeczeństwo, dla którego zostały wyznaczone następujące cele:

Cel strategiczny: Rozwój zasobów ludzkich oraz zmniejszenie bezrobocia

Cele szczegółowe:

- Poprawa warunków i jakości kształcenia,
- Wzrost dostępności do edukacji,
- Stworzenie możliwości do reorientacji zawodowej oraz przekwalifikowania osób bezrobotnych,
- Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy.

Cel strategiczny: Poprawa stanu zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców

Cele szczegółowe:

- Poprawa jakości i dostępności do usług medycznych,
- Poprawa warunków (w tym infrastruktury) aktywnego spędzania czasu wolnego,
- Promocja zdrowego stylu życia,
- Zmniejszenie liczby przestępczości i wykroczeń, w tym poprzez rozwój systemu monitoringu gminy.

Cel strategiczny: Wzrost znaczenia kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego

Cele szczegółowe:

- Ochrona zabytków i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń,
- Stworzenie i rozwój lokalnych produktów kulturalnych,

Zwiększenie oferty w zakresie wydarzeń kulturalnych.

Należy przyjąć, że realizacja celów Strategii przyczyni się także do osiągnięcia celów zakładanych w dokumencie.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. Charakterystyka Gminy

Koziegłowy to gmina miejsko-wiejska położona w południowej części Polski, należy do województwa śląskiego, w powiecie myszkowskim. Siedziba gminy znajduje się w odległości ok. 25 km od Zawiercia, 12 km od Myszkowa, 30 km od Częstochowy. Gmina składa się z 27 sołectw: Brzeziny, Cynków, Gniazdów, Gliniana Góra, Koclin, Koziegłówki, Krusin, Lgota Górna, Lgota-Mokrzysz, Lgota-Nadwarcie, Markowice, Miłość, Mysłów, Mzyki, Nowa Kuźnica, Oczko, Osiek, Pińczyce, Postęp, Pustkowie Lgockie, Rzeniszów, Siedlec Duży, Siedlec Mały, Stara Huta, Winowno, Wojsławice, Zabijak i zajmuje powierzchnię 161 km. Koziegłowy sąsiadują z gminami: Kamienica Polska, Myszków, Ożarówice, Poraj, Siewierz i Woźniki. Gmina położona jest na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej w obszarze Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych, w zasięgu pasa Parku Jurajskiego „Orlich Gniazd”.

Największym atutem położenia gminy jest przebiegająca tędy trasa szybkiego ruchu (droga krajowa DK-1) łącząca Cieszyn z Gdynią z rozwidleniem wiodącym na Warszawę oraz droga wojewódzka Nr 789. Warto podkreślić, iż Gmina i Miasto Koziegłowy usytuowana jest w niedalekiej odległości ok. 30 km od Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach oraz w pobliżu Centralnej Magistrali Kolejowej w Zawierciu, łączącej województwo śląskie z Mazowszem. Sieć dróg gminnych i powiatowych także zapewnia sprawną komunikację w obrębie gminy, zwłaszcza połączenia z Myszkowem, Siewierzem oraz Żarkami.

Tabela 1.1.1 Wybrane dane statystyczne dotyczące gminy Koziegłowy

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2015	2016	2017	Powiat 2017
Ludność	14390	14392	14369	71396
Ludność w przeliczeniu na 1 km²	90	90	90	149
Liczba kobiet na 100 mężczyzn	106	106	107	107
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	62,9	64,0	65,8	64,4
Dochody budżetu Gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	3830	3924	4554	4007
Wydatki budżetu Gminy ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)	3998	3580	4454	4050

Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	22	24	34	21
Pracujący w przel. na 1000 ludności	108	117	129	188
Bezrobotni w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	6,4	5,3	4,0	4,6
Odsetek ogółu ludności korzystający z instalacji: wodociągowej	87,6	87,8	87,9	90,8
kanalizacyjnej	3,8	4,2	4,2	41,1
gazowej	24,8	24,8	24,7	43,1
Podmioty w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1879	1895	1909	1678

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

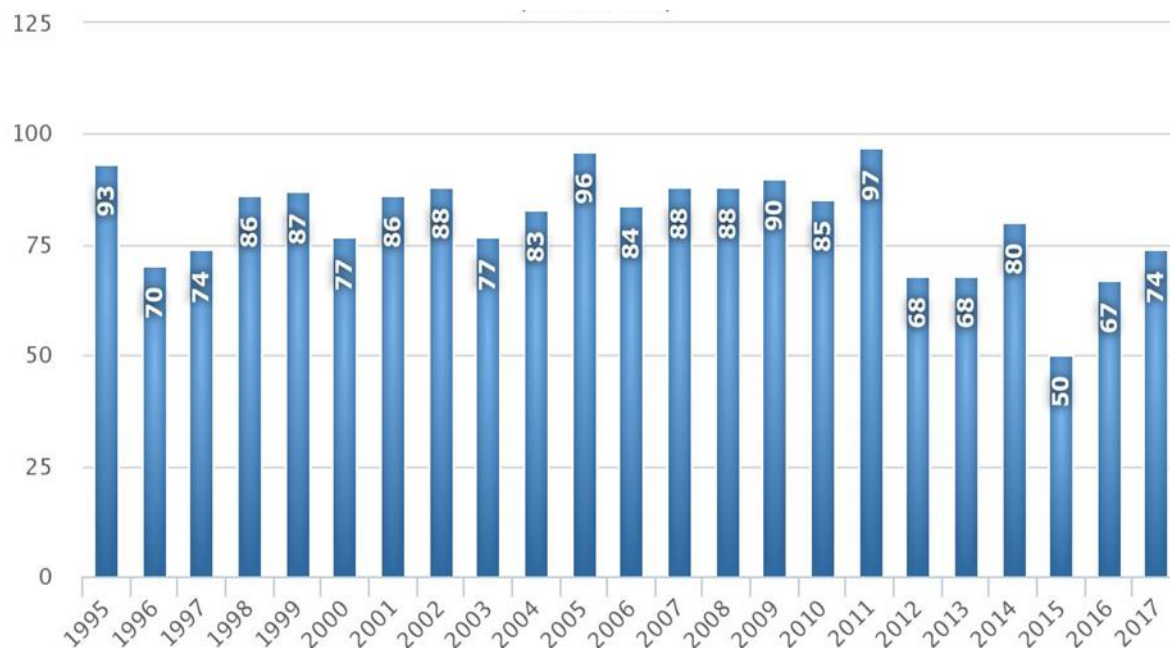
Rolniczo-turystyczny charakter gminy determinuje jej gospodarkę. Podstawowym kierunkiem rozwoju jest turystyka. Dzięki walorom krajobrazowym i malowniczości położeniu w zasięgu pasa Parku Jurajskiego „Orlich Gniazd” na terenie gminy rozkwita baza agroturystyczna. Pomimo niskiej jakości gleb rolnictwo jest nadal silnym fundamentem rozwojowym i podstawą egzystencji dużej części populacji. Powierzchnia rolna stanowi 50,0% ogólnej powierzchni, tereny leśne 20,0%. Pod terenami należącymi do Koziegłówek znajdują się znaczące zasoby wód mineralnych, które stanowią podstawę dla działalności kilku prężnie rozwijających się przedsiębiorstw.

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej w gminie Koziegłowy jest zróżnicowany. Dobrze rozwinięta jest sieć wodociągowa, deficyty pojawiają się w obszarze kanalizacji i częściowo stanu dróg.

2.2. Demografia

Gmina Koziegłowy ma 14 369 mieszkańców, z czego 51,6% stanowią kobiety, a 48,4% mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 1,2%. Średni wiek mieszkańców wynosi 42,2 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Wykres 2.2.1 Liczba zawartych związków małżeńskich w latach 1995-2017

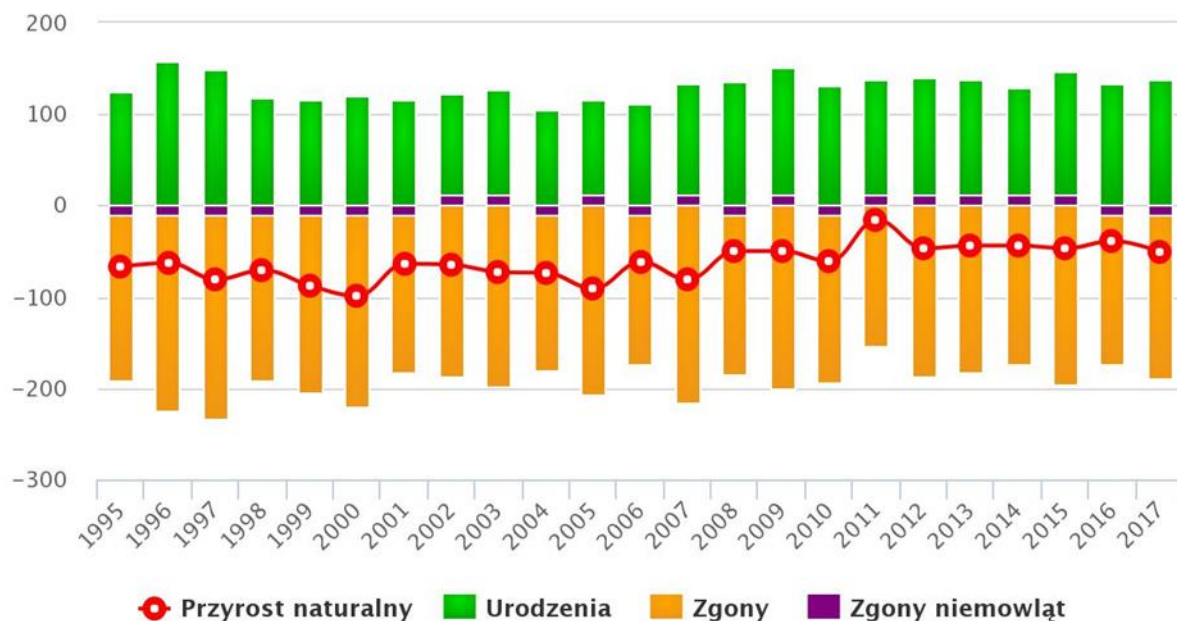


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Mieszkańcy gminy Kozięgłowy zawarli w 2017 roku 74 małżeństw, co odpowiada 5,2 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to więcej od wartości dla województwa śląskiego oraz nieznacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,2 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

24,4% mieszkańców gminy Kozięgłowy jest stanu wolnego, 60,0% żyje w małżeństwie, 3,8% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,2% to wdowy/wdowcy.

Wykres 2.2.2 Przyrost naturalny w latach 1995-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Gmina Koziegłowy ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -51. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,55 na 1000 mieszkańców gminy Koziegłowy. W 2017 roku urodziło się 137 dzieci, w tym 46,7% dziewczynek i 53,3% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 341 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,75 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Tabela 2.2.1 Demografia Gminy za rok 2017 na tle powiatu

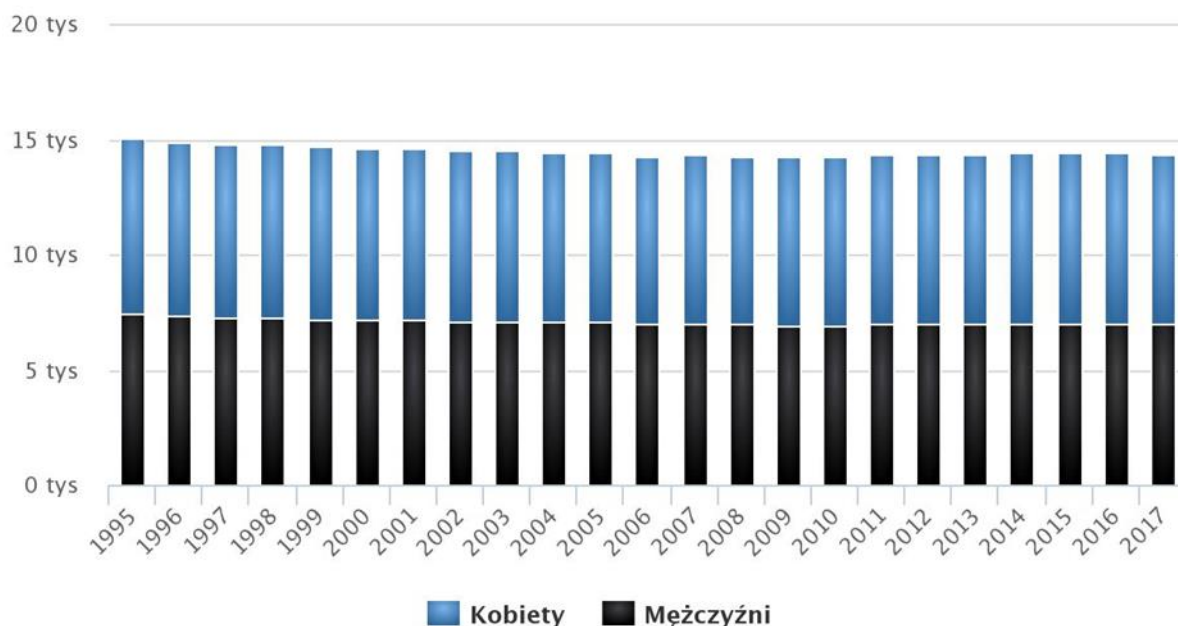
	Powiat	Gmina	Powiat=100
Ludność	71396	14369	20,1
w tym: kobiety	36876	7416	20,1
Urodzenia żywe	654	137	20,9
Zgony	877	188	21,4
Przyrost naturalny	-223	-51	x
Saldo migracji ogółem	-13	15	x
Ludność w wieku:			
przedprodukcyjnym	11997	2477	20,6
produkcyjnym	43436	8665	19,9

poprodukcyjnym	15963	3227	20,2
-----------------------	-------	------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2016 roku 50,1% zgonów w gminie Koziegłowy spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 26,3% zgonów w gminie Koziegłowy były nowotwory, a 4,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

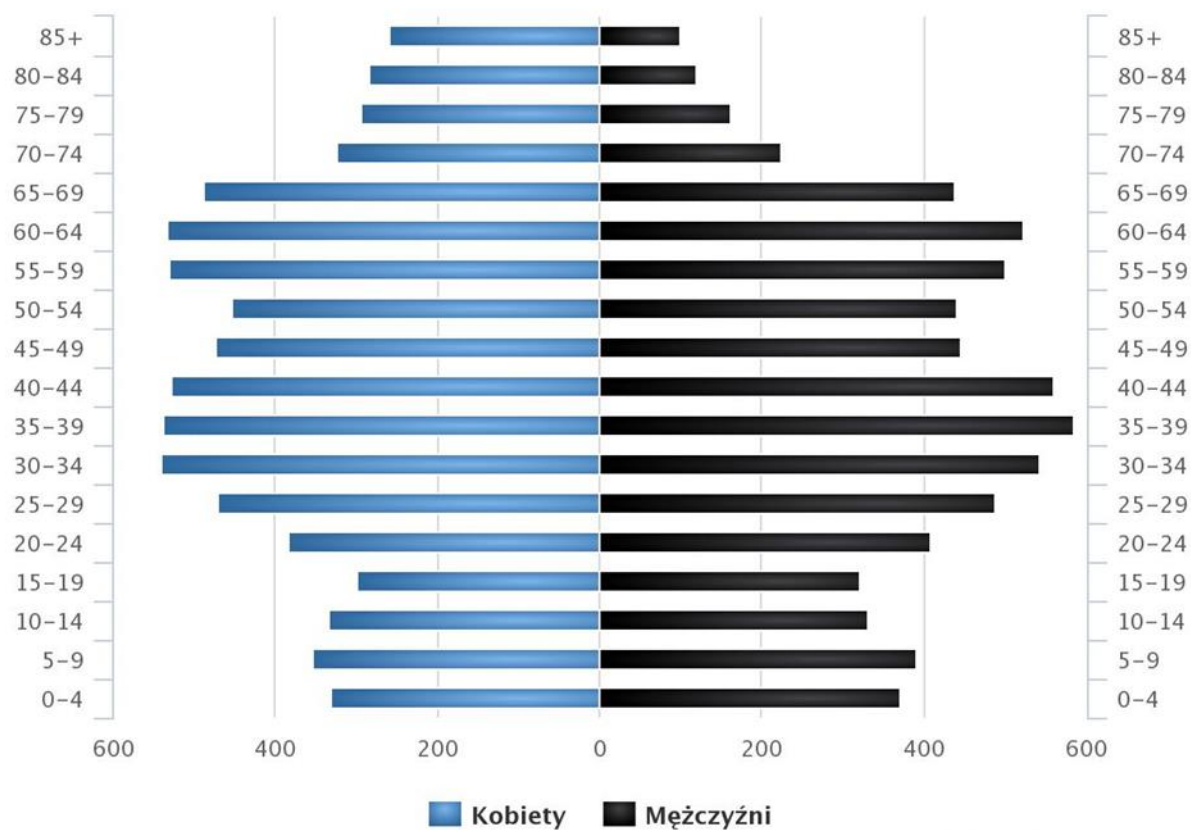
Wykres 2.2.3 Populacja gminy Koziegłowy w latach 1995-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Populacja gminy utrzymuje się w ciągu ostatnich lat na porównywalnym poziomie. W 2017 roku zarejestrowano 135 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 117 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Koziegłowy 18. W tym samym roku 2 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 5 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące -3.

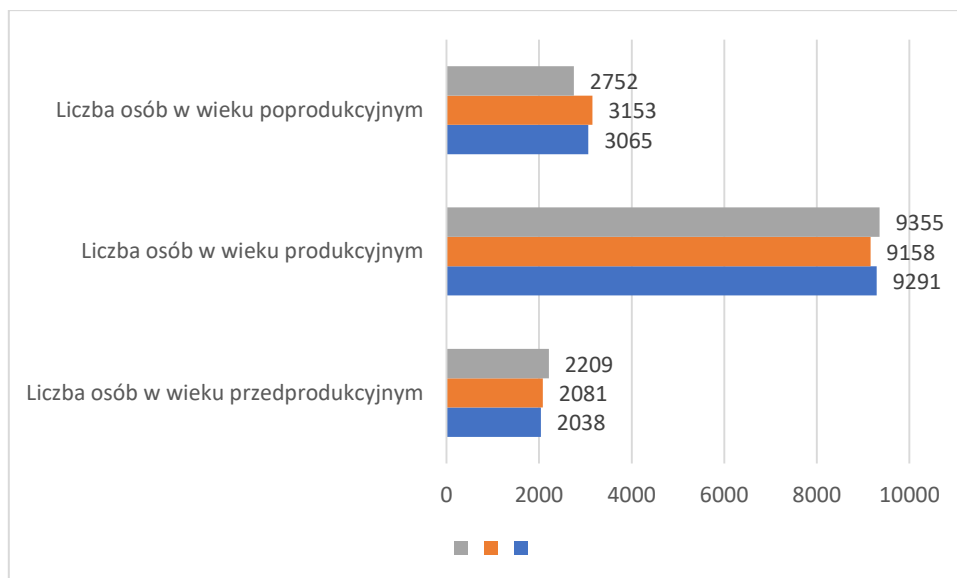
Wykres 2.2.4 Piramida wieku mieszkańców gminy Koziegłowy



Źródło: opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Piramida wieku jest odzwierciedleniem niekorzystnych trendów demograficznych panujących w całym kraju, nadal niewielki odsetek urodzeń, przy znacznej liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym niemobilnym oraz poprodukcyjnym sprzyja procesowi starzenia się społeczeństwa.

Wykres 2.2.5 Struktura demograficzna Gminy w latach 2014-2018



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GMOPS w Koziegłowach.

60,3% mieszkańców gminy Koziegłowy jest w wieku produkcyjnym, 17,2% w wieku przedprodukcyjnym, a 22,5% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Struktura ludności w porównaniu z demografią powiatową wypada porównywalnie: mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym jest więcej w porównaniu z liczbą ludnością w wieku poprodukcyjnym, pomimo umiarkowanego wzrostu liczby ludności z drugiej wspomnianej grupy.

2.3. Problemy społeczne w perspektywie Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Według Ustawy o pomocy społecznej, jest ona „instytucją polityki społecznej państwa, która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości” (art. 2.1). Pomoc społeczna „wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka” (art. 3.1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

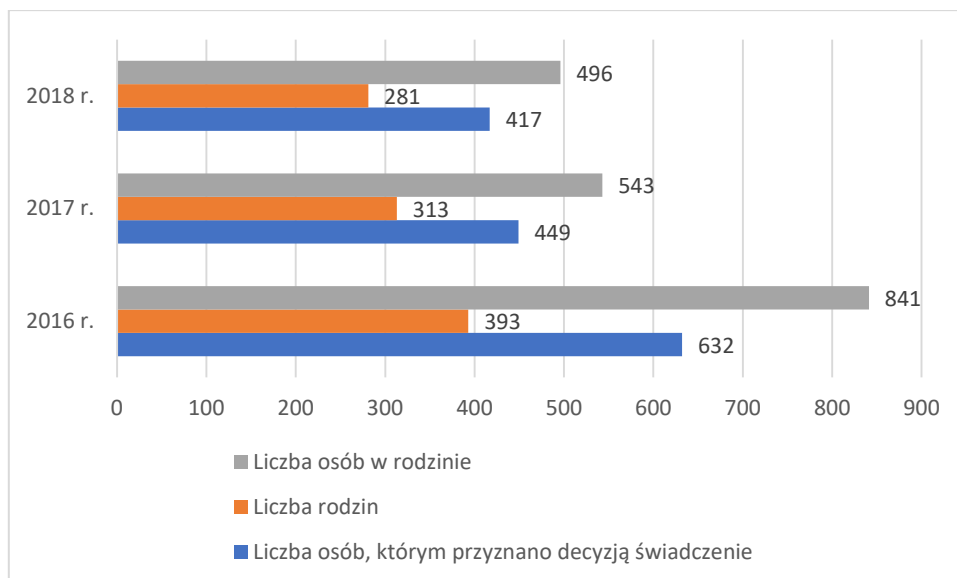
- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,

- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy odpowiedzialny jest Gmino Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – dalej OPS. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń;
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

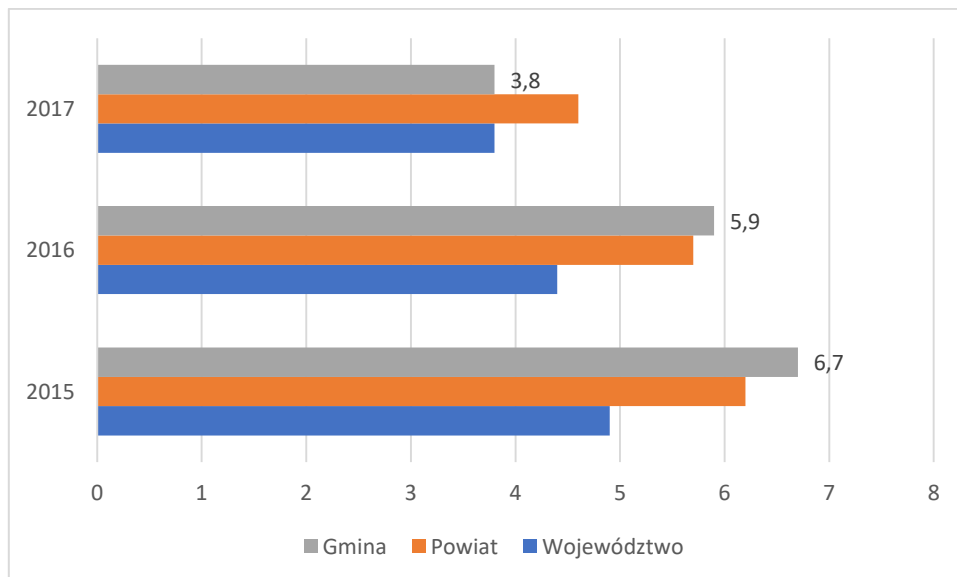
Wykres. 2.3.1 Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2016-2018



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

Na przestrzeni lat 2016-2018 liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie Koziegłowy nieznacznie zmieniła się malejąc, osiągając najniższy poziom w roku 2018.

Wykres 2.3.2 Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2015-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Poprawiająca się kondycja mieszkańców gminy jest charakterystyczna dla całego kraju, w którym następuje systematyczny spadek korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Dla gminy notuje się spadek 6,7 proc. w 2015 do 3,8 proc. w 2017

Tabela. 2.3.1 Rodzaje pomocy udzielanej przez GMOPS w latach 2016-2018

Typ świadczenia	2016 r.		2017 r.		2018 r.	
	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin
Pieniężne	462	314	383	280	359	250
Rzeczowe	209	142	93	65	91	66

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

W powyżej tabeli zaprezentowano świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznawane przez Gminno Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej na przestrzeni ostatnich lat.

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może utrzymać decyzję GMOPS-u w mocy, uchylić ją w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Tabela 2.3.2 Struktura demograficzna odbiorców wsparcia w latach 2016-2018

Wiek	Liczba osób		Liczba osób		Liczba osób	
	2016		2017		2018	
0-16	430		177		195	
17-21	195		83		76	
22-30	114		68		56	
31-40	133		94		110	
41-50	180		147		133	
51-60	143		133		119	

61-70	107	96	70
71 i więcej	33	28	35
Razem	1335	826	794

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

Niepokojąca jest spora liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, którzy korzystają ze wsparcia systemu pomocy społecznej. Powody przyznawania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w 2018 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela. 2.3.3 Powody przyznawania pomocy społecznej w 2018 roku

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Rodziny z udziałem osób po 60 roku życia
Bezdomność	3	3	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	6	17	0
Bezrobocie	104	175	15
Niepełnosprawność	169	279	73
Długotrwała lub ciężka choroba	56	95	22
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	2	4	1
w tym			
rodziny niepełne	9	22	0
rodziny wielodzietne	0	0	0
Alkoholizm	3	4	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach .

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej jest bezrobocie, niepełnosprawność oraz długotrwała choroba. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy, problemy narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm oraz bezradność życiową.

Kolejnymi przyczynami udzielanego wsparcia w Gminie są: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm i potrzeba ochrony macierzyństwa.

Tabela 2.3.5. Środki finansowe na system pomocy społecznej w latach 2016-2018 (w zł)

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Wielkość wydatków ogółem	15 451 737,52 zł	18 215 569,65 zł	18 016 975,12zł
Wielkość środków na zadania własne	2 680 897,28 zł	2 512 378,43 zł	2 486 384,54 zł
Wielkość środków na zadania zlecone	12 717 500,24 zł	15 626 181,30 zł	15 419 610,73 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach

Analizując budżet, którym dysponuje Gminno Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, warto zwrócić uwagę na wzrastające wartości kwot finansowych, zarówno w zakresie zadań własnych, jak i zleconych. Nieznacznie maleje udział środków własnych, natomiast wzrastają nakłady na świadczenia zlecone.

System wsparcia, szczególnie rodzin, uzupełniają zasiłki rodzinne wraz z dodatkami, na które w 2018 roku przeznaczono **4 212 370** złotych.

Tabela 2.3.6 Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w roku 2018

Wyszczególnienie	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba przyznanych świadczeń	Wartość przyznanych świadczeń
Zasiłek rodzinny	1313	11436	1 339 368zł
Dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	24	24	24 000zł
Dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania	36	414	162 688zł

z urlopu wychowawczego			
Dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	27	269	52 877
Dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	82	984	93 480zł
Dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	66	775	82 650zł
Dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	634	634	63 400zł
Dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	146	1293	89 349zł
Zasiłek pielęgnacyjny	512	5895	931941 zł
Świadczenie pielęgnacyjne	82	879	1 292 617zł
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	80	80	80 000zł
SUMA	3002	22683	4 212 370

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

Świadczenia rodzinne wraz z systemem pomocy społecznej w sposób istotny wspierają rodziny, w tym w szczególności rodziny z dziećmi.

2.4. Kwestia dziecka

Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych poprzez m.in. zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Szczególną rolę w kształtowaniu i wsparciu rodzin na terenie gminy i całego kraju pełni rządowy program „500+” Świadczenie wychowawcze w ramach Programu Rodzina 500 plus mogą otrzymać rodzice oraz opiekunowie dzieci do 18. roku życia. Rodzina z dwojgiem niepełnoletnich dzieci otrzymuje 500 zł na drugie i kolejne dziecko niezależnie od dochodu. W przypadku rodzin z dochodem poniżej 800 zł netto na osobę wsparcie otrzymuje rodzina także na pierwsze lub jedyne dziecko w wieku do ukończenia 18 r. życia. Dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym kryterium dochodowe jest wyższe i wynosi 1200 zł netto. Dodatkowe wsparcie w wysokości 500 zł otrzymują także rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka na każde dziecko, na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Tabela 2.4.1 Realizacja programu „500+” w latach 2017 -2018

Wyszczególnienie	2017	2018
Złożone wnioski	1249	1209
Wydane decyzje	1270	1244
Liczba rodzin otrzymujących świadczenie	1220	1179
Liczba wypłaconych świadczeń	19272	18290
Kwota wypłaconych świadczeń	9 602 553,80zł	9 126 884,80zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

W sumie na terenie Gminy w ramach programu wspiera się ponad 1200 rodzin a kwota wypłaconych świadczeń w ostatnim roku sięgnęła 9 126 884,80 złotych.

Zgodnie z zapisami Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi w tymże aspekcie są podmioty samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Tabela 2.4.2 Opieka nad dzieckiem z perspektywy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w latach 2016-2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	11	11	13
Liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych	0	1	0
Liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	11	11	13
Liczba rodzin zastępczych zawiązanych na terenie Gminy	13	14	16
Liczba usamodzielnionych dzieci z terenu gminy Pobierających pomoc	8	9	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Myszkowie.

Istotną rolę we wspieraniu dziecka i rodziny pełni GMOPS, realizując m.in. rządowy program wieloletni „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” („Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014–2020), którego celem jest m.in. wsparcie gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienia posiłku osobom jego pozbawionym, ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich.

Program zakłada zapewnienie dzieciom do 7. roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, a zwłaszcza osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Beneficjentami programu są osoby i rodziny, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego.

Ważnym elementem systemu wspierania rodziny zagrożonej wykluczeniem jest system stypendialny dla uczniów oraz system świadczeń rodzinnych. Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze socjalnym są:

- stypendium szkolne,
- zasiłek szkolny.

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń, który znajduje się w trudnej sytuacji materialnej wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie. Miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może być większa niż ustawowe kryterium dochodowe. Stypendium przysługuje uczniom szkół publicznych i niepublicznych, wychowankom ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży realizację odpowiednio obowiązku szkolnego i nauki oraz słuchaczom niepublicznych kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych, jednak nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia. Stypendium szkolne jest przyznawane na okres nie krótszy niż miesiąc i nie dłuższy niż 10 miesięcy w danym roku szkolnym, a w przypadku słuchaczy kolegiów nauczycielskich – na okres nie dłuższy niż 9 miesięcy.

Tabela 2.4.3 Edukacja w Gminie w latach 2014-2017

EDUKACJA	2014/15	2015/16	2016/17
Placówki wychowania przedszkolnego	9	9	9
w tym: przedszkola	1	1	1
Miejsca w przedszkolach	166	205	222
Dzieci w placówkach wychowania	399	462	490
w tym: w przedszkolach	165	205	219
Szkoły podstawowe	9	9	9
Uczniowie szkół podstawowych	874	774	900
Gimnazja	4	4	-
Uczniowie szkół gimnazjalnych	375	401	286
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział	14	14	14
szkołach: podstawowych			
gimnazjalnych	21	21	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podstawą do ubiegania się o zasiłek szkolny jest przejściowa trudna sytuacja materialna z powodu wystąpienia zdarzenia losowego. O zasiłek szkolny można ubiegać się w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia zdarzenia uzasadniającego przyznanie tego zasiłku.

2.5. Kwestia osób bezrobotnych

Statystyki dotyczące bezrobocia mogą w znacznym stopniu zniekształcać obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechność „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej. Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz na jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

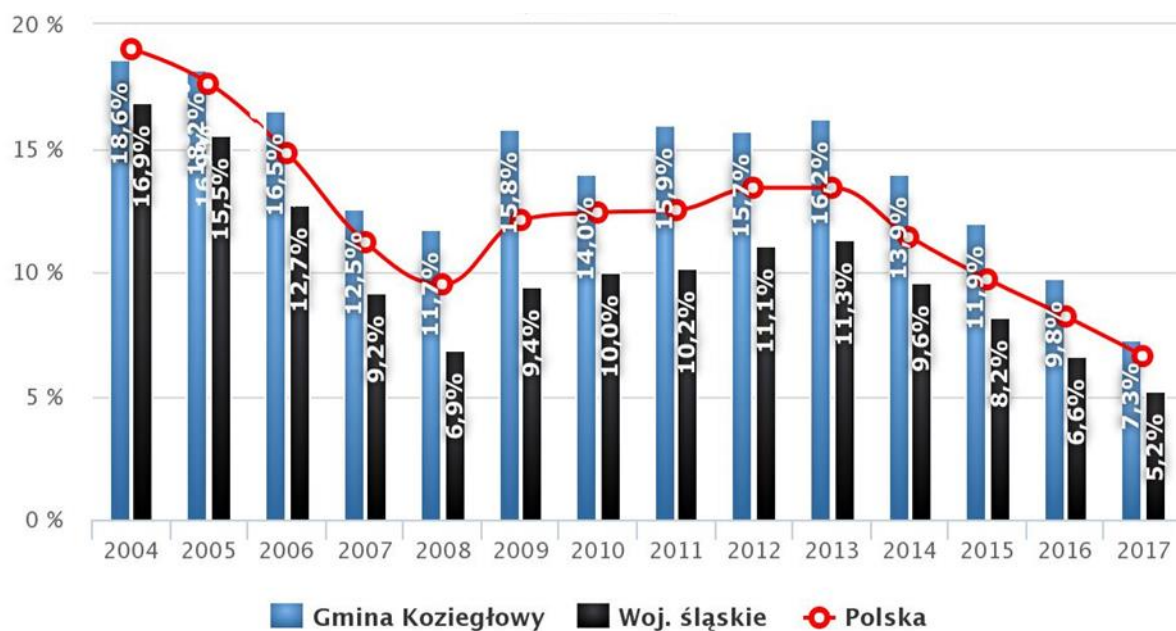
Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystają z systemu wsparcia socjalnego np. z powodu niskich dochodów, wielodzietności lub inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków, nawet tych na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą oraz zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może to także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przejmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowych, a w konsekwencji – dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uniezależnienie bezrobotnego i jego rodziny od pomocy.

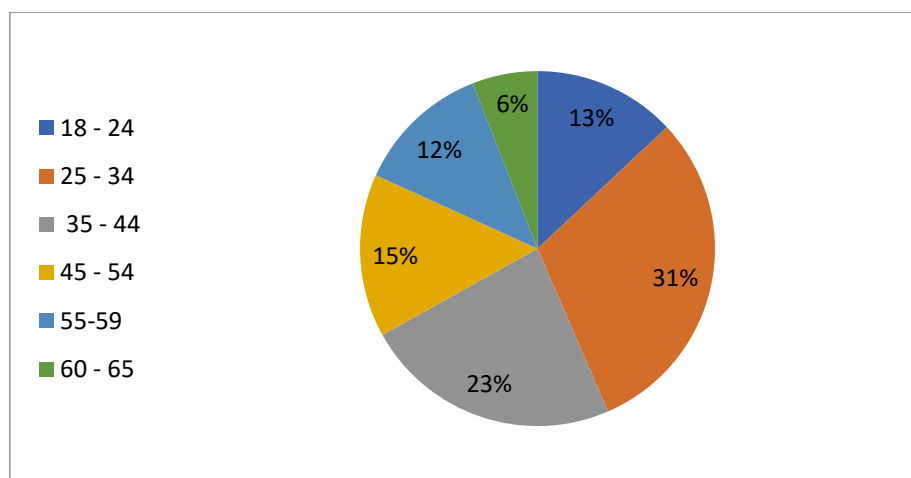
Wykres 2.5.1 Szacunkowa stopa bezrobocia w latach 2004-2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Myszkowie

Na dzień 31 grudnia 2018 roku liczba osób bezrobotnych w Gminie wynosiła 269 z czego 131 stanowiły kobiety.

Wykres 2.5.2 Bezrobotni na terenie Gminy według wieku (dane na koniec 2018 roku)

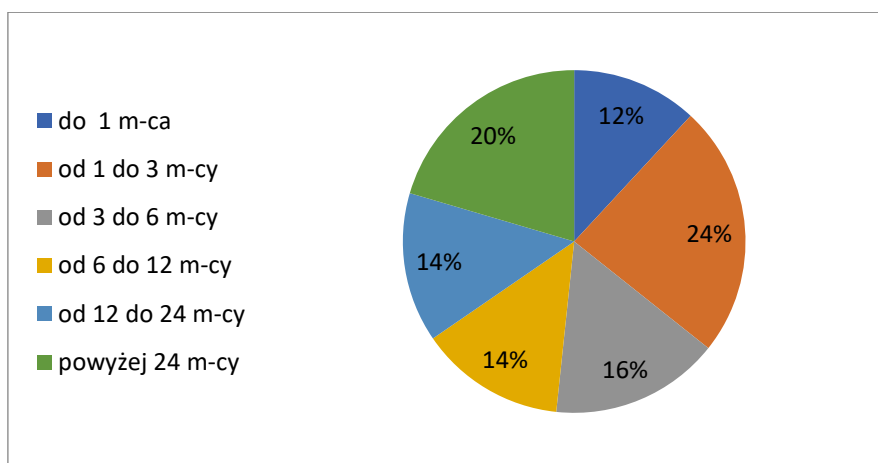


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Myszkowie

Z końcem 2018 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to zjawisko porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również grupa osób, które przekroczyły 45. rok życia. Mieszkańcom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza

zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym wykresie. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody, nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia.

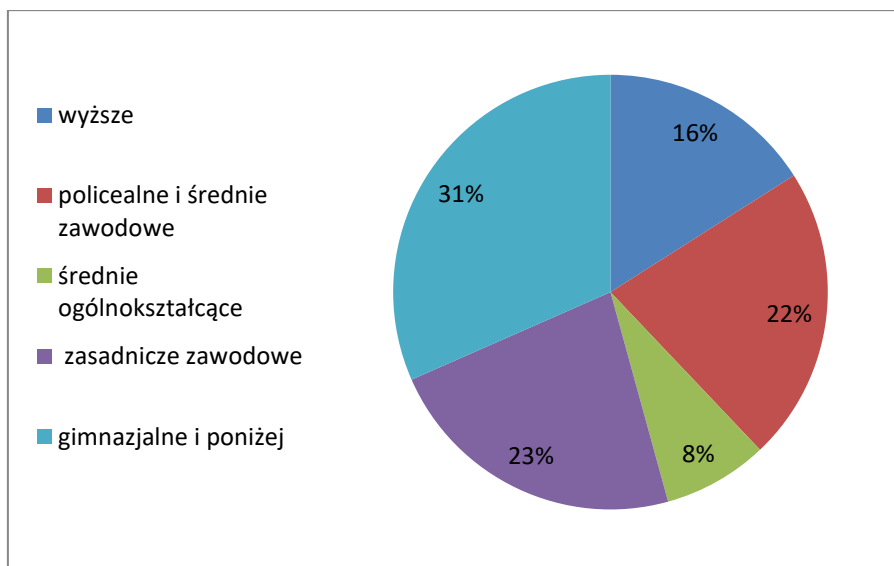
Wykres 2.5.3 Bezrobotni według okresu pozostawania bez pracy - koniec 2018 roku



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Myszkowie

Gmina cechuje się względnie równomiernym rozkładem osób pozostających bez pracy ze względu na okres bezrobocia. Cieszyć może fakt, że (12%) pozostaje bez pracy do 1 miesiąca, natomiast najwięcej (24%) stanowi grupa pozostająca bez pracy powyżej dwudziestu czterech miesięcy.

Wykres 2.5.4 Bezrobotni według wykształcenia (dane na koniec 2017 roku)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Myszkowie

Z końcem 2018 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem średnim i wyższym. Problem bezrobocia w największym stopniu osiągał osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych, szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. Kwestia uzależnień i przemoc w rodzinie

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utratę zatrudnienia. Narkomanii sprzyjają natomiast powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz metoda poszukiwania nowych wrażeń i doznań.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz doznających przemocy w rodzinach z problemem uzależnień jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 2.6.1 Populacje osób, u których występują problemy alkoholowe

Kategorie osób		w Polsce	w 100-tys. gminie	w 25-tys. gminie	w 10-tys. gminie
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	Okolo 2% populacji	Okolo 800 tys.	Okolo 2000 osób	Okolo 500 osób	Okolo 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	Okolo 4% populacji	Okolo 1,5 mln	Okolo 4000 osób	Okolo 1000 osób	Okolo 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	Okolo 4% populacji	Okolo 1,5 mln	Okolo 4.000 osób	Okolo 1 000 osób	Okolo 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5000-7000 osób	1250-1750 osób	Okolo 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem okolo 2 mln osób (dorośli i dzieci)	Okolo 5300 osób (dorośli i dzieci)	Okolo 1330 osób (dorośli i dzieci)	Okolo 530 osób (dorośli i dzieci)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Aby skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych

z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów oraz działań w ramach integracji społecznej osób nimi dotkniętych. W przypadku gminy aktywności te wyznaczane są w ramach Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a ich inicjowanie należy do samorządu lokalnego. Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom w gminie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, która realizuje szeroką działalność profilaktyczną oraz prowadzi postępowanie wobec osób nadużywających alkoholu.

Tabela 2.6.2 Praca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2016- 2018 r.

Przedmiot działań	2016	2017	2018
Ilość przyjętych wniosków przez Gminną Komisję Alkoholową	9	16	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPAiPN w Koziegłowach.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii w ostatnich latach odbywała regularne posiedzenia, w trakcie których rozpatrywała zgłaszane sprawy. GKRPAiPN współpracuje w ramach realizowanego programu z licznymi podmiotami z terenu Gminy.

Tabela 2.6.3 Wysokość środków finansowych przeznaczanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w latach 2016-2018

	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Wielkość wydatków ogółem	2297000zł	229700zł	229700zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPAiPN w Koziegłowach.

Przemoc w rodzinie to kolejny, trudny do zdiagnozowania problem społeczny, który wymaga podejmowania szerokich, dobrze zorganizowanych i zaplanowanych na wiele lat interdyscyplinarnych działań, które są kierowane zarówno do ofiar, jak i świadków oraz sprawców przemocy domowej.

Tabela 2.6.4 Praca Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2016-2018

	2016	2017	2018
Liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty	40	38	34
Liczba wniosków do Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację dzieci w związku z przemocą	0	0	0
Liczba wniosków do Komisji Roz. Problemów Alkoholowych skierowanych przez Zespół w związku z przemocą	1	3	5
Liczba powołanych Grup Roboczych do procedury Niebieskiej Karty	29	23	26
Liczba przeprowadzonych /zleconych przez Zespół warsztatów zajęć informacyjnych	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Koziegłowach.

Zgodnie z zapisem Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wszystkie osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa przemocy w rodzinie mają obowiązek zawiadomienia Policji lub Prokuratury. Tym samym, zobowiązanymi do podejmowania działań w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej są głównie pracownicy pomocy społecznej, ochrony zdrowia, edukacji, Sądu, Policji, GKRPAiPN itp. Do jednych z ważniejszych form prowadzonego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy zaliczyć działania profilaktyczne, które są podejmowane przez realizatorów programu (rozpowszechnienie materiałów informacyjnych dot. przeciwdziałania przemocy oraz spotkania informacyjne ze społecznością lokalną). Dzięki powyższym działaniom podnoszona jest świadomość społeczności lokalnej dot. zjawiska przemocy w rodzinie i jej przeciwdziałania.

Do kolejnych pozytywnych efektów realizacji programu należy uznać podnoszenie kompetencji osób działających w zakresie przeciwdziałania przemocy oraz poprawiającą się z roku na rok współpracę członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz instytucji realizujących program.

Działania podejmowane w poszczególnych latach w ramach poszczególnych zadań na terenie gminy Koziegłowy poprzez różne gminne instytucje publiczne przyczyniały się do uwrażliwienia społeczności lokalnej Gminy na problem przemocy domowej, a także zmierzały w kierunku stworzenia oferty pomocowej adekwatnej do rozeznaczonych problemów oraz ich rozmiarów.

2.7. Starość i niepełnosprawność

W rozumieniu Ustawy o pomocy społecznej, niepełnosprawność oznacza „stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwale lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji”. Tymczasem obecnie, niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym, polityka społeczna powinna promować aktywne działania prowadzone na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Według szacunków GUS, subpopulacja osób z niepełnosprawnością prawnie pod koniec 2009 roku wynosiła prawie 4,2 mln Polaków, w tym blisko 184 tys. dzieci do lat 16 z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności. Wynika z tego, że orzeczenie o niepełnosprawności posiadał co dziewiąty Polak, niezależnie od płci. Co trzeci niepełnosprawny prawnie posiadał orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a kolejne 30% osób legitymowało się orzeczeniem o znacznym i lekkim stopniu niepełnosprawności. Dzieci do 16. roku życia stanowiły 4,4% ogółu populacji osób z niepełnosprawnością prawnie.

W przypadku osób z niepełnosprawnością szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy ludności z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, które utrudniają osobom z niepełnosprawnością funkcjonowanie w społeczeństwie.

Integracja społeczna osób z niepełnosprawnością przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników niekorzystnie wpływających na zatrudnianie osób z niepełnosprawnością. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych) słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę – niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, który charakteryzuje się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Wobec osób, które wymagają całodobowej opieki stosuje się skierowanie do domu pomocy społecznej. Dobór placówki zależy od potrzeb osoby tam kierowanej i zawsze jest rozwiązaniem ostatecznym, stosowanym, kiedy wszystkie metody pracy środowiskowej okazują się niewystarczające.

Tabela 2.7.1 Liczba osób objętych usługami całodobowymi w latach 2014-2018

Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	2014	2016	2018
	18	24	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

Tabela 2.7.2 Liczba osób skierowanych do Domu Pomocy Społecznej

Liczba osób skierowanych do Domu Pomocy Społecznej	2014	2016	2018
	4	4	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminno Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Koziegłowach.

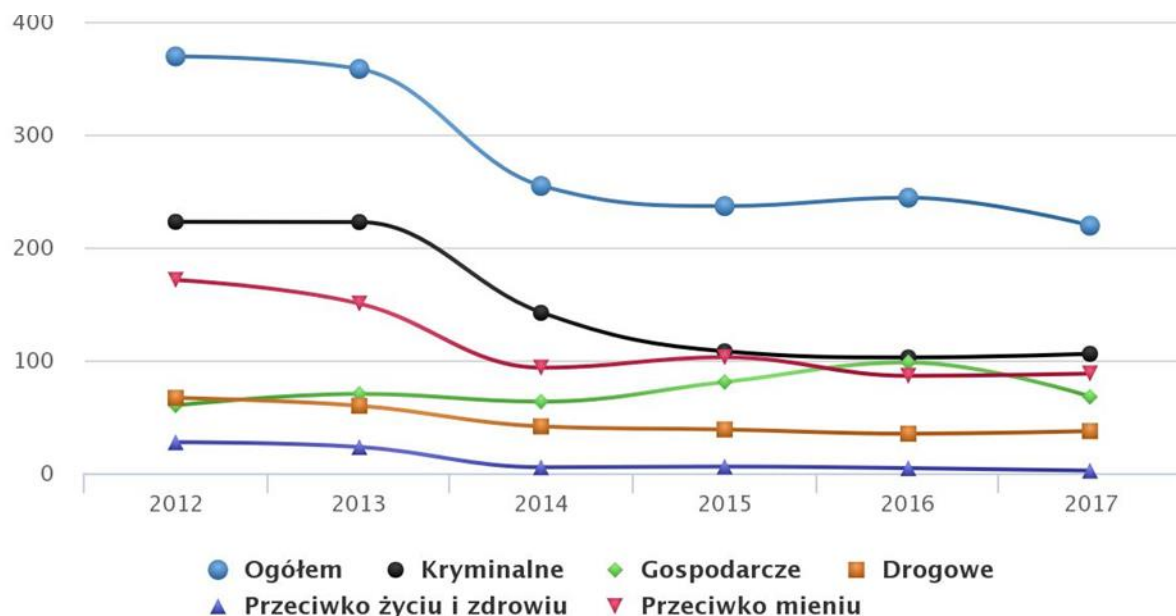
Kwestia osób z niepełnosprawnością związana jest mocno z seniorami, gdyż wraz z wiekiem wzrasta liczba osób o ograniczonej sprawności. W działaniach dla tej grupy ważne są zarówno kwestie właściwej opieki – wystandaryzowane usługi opiekuńcze, jak i formy aktywizacji, tj. możliwość spotkań, aktywności ruchowej i kulturalnej.

2.8. Kwestia przestępczości

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość z jaką występują mogą mieć wpływ na

formowanie się postaw i wzorów zachowania ludzi tworzących społeczność gminy Koziegłowy

Wykres 2.8.1 Przestępczość stwierdzona w latach 2012 - 2017



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2017 roku w gminie Koziegłowy stwierdzono 219 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 15,22 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Tabela 2.8.1 Wybrane zdarzenia na terenie KP w Koziegłowach w roku 2018

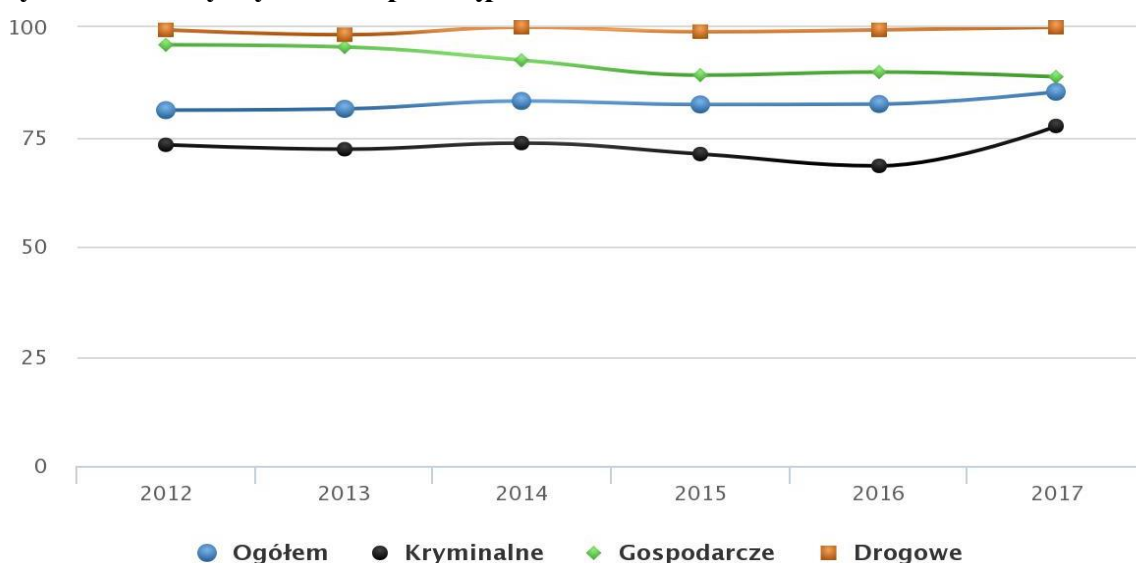
Kategoria przestępstwa		Ilość
1.	Nie alimentacja	42
2.	Nietrzeźwy kierujący	27
3.	Kradzież z włamaniem	17
4.	Kradzież mienia	14
5.	Zniszczenie mienia	7
6.	Znęcanie się	6
7.	Nieumyślne spowodowanie śmierci	4
8.	Narażenie na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia	3

9.	Podrobienie podpisu	3
10.	Pobicie	2
11.	Przywłaszczenie rzeczy	2
12.	Uszkodzenie ciała	2
13.	Kierowanie pojazdem pomimo cofnięcia uprawnień	2
14.	Uszkodzenie ciała	1
15.	Zmuszenie do określonego zachowania	1
16.	Naruszenie nietykalności funkcjonariusza	1
17.	Groźba karalna	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KM w Koziegłowych

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Koziegłowy najczęściej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 7,34 (wykrywalność 77%) oraz przeciwko mieniu - 6,12 (wykrywalność 72%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa o charakterze gospodarczym - 4,70 (88%), drogowe - 2,59 (100%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,15 (90%).

Wykres 2.8.2 Wykrywalność przestępstw w latach 2012- 2017



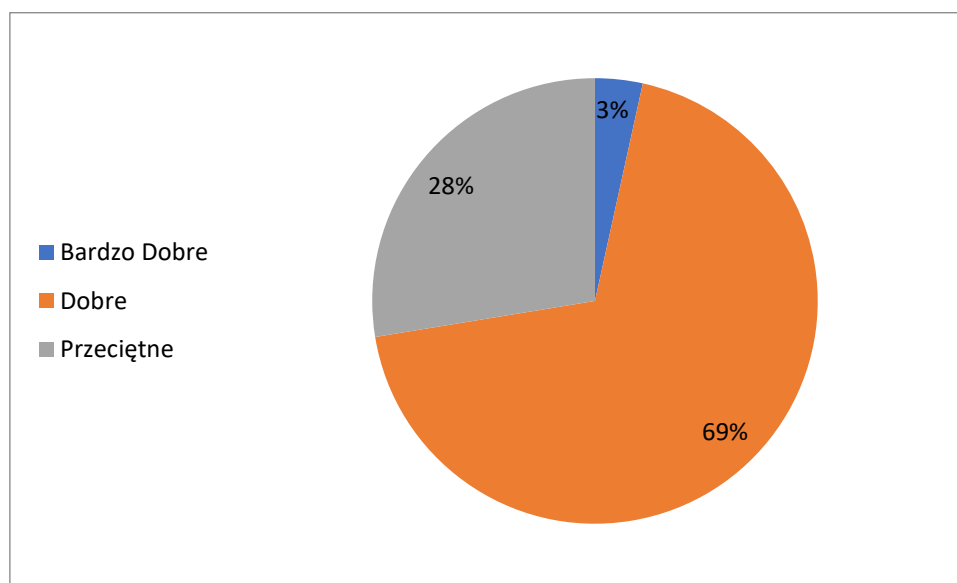
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Koziegłowy wynosi 85,30% i jest większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa śląskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski.

2.9. Lokalne problemy z perspektywy liderów społecznych

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, które ma określić zasadnicze kwestie budzące niepokój i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne Gminy był kwestionariusz ankiety wypełniany przez liderów lokalnego życia społecznego. W sumie wypełniono 29 kwestionariuszy ankiet. W pierwszych pytaniach respondentów poproszono o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyny tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe zestawienia.

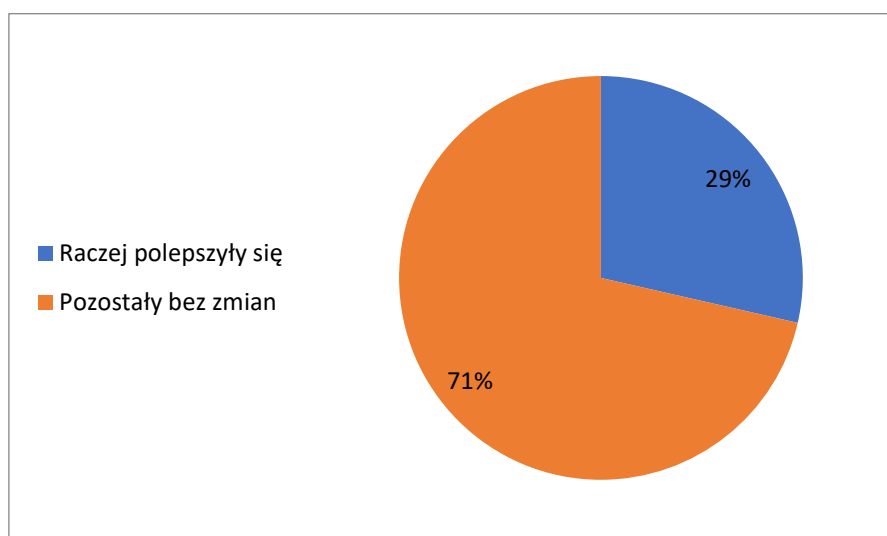
Wykres 2.9.1 Warunki życia w Gminie



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jak oceniają Państwo aktualnie warunki życia mieszkańców (osób i rodzin)?”, 28 % pytanym osób udzieliło odpowiedzi, że są one przeciętne, 69% pytanym osób stwierdziło, że kształtują się one na poziomie dobrym. 3% stwierdziło że na bardzo dobrym nie było odpowiedzi że źle

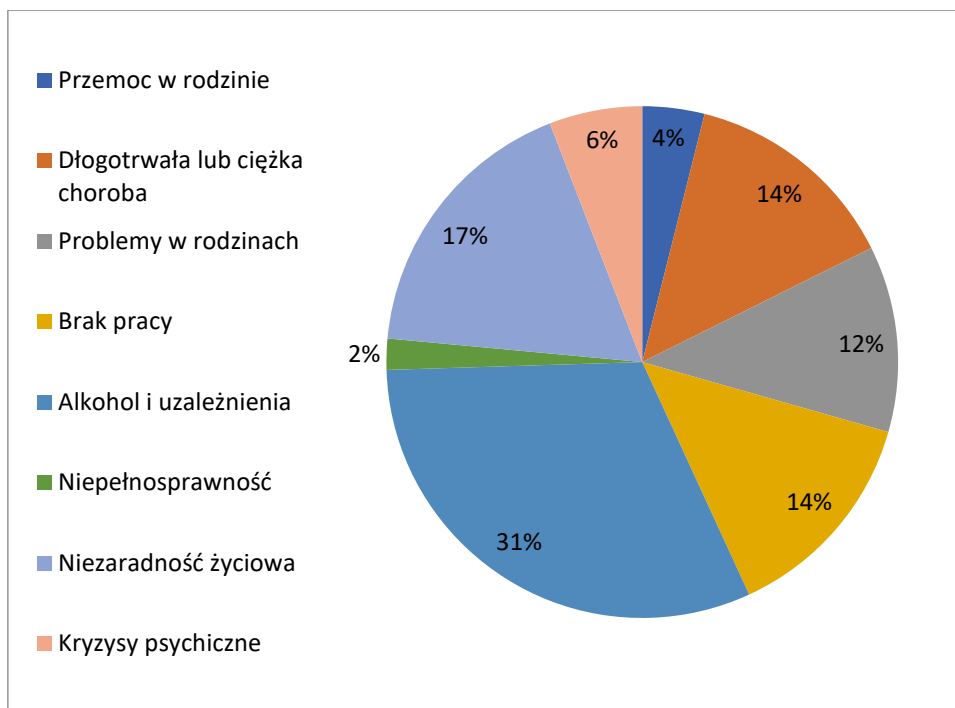
Wykres 2.9.2 Ocena warunków życia mieszkańców Gminy



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Respondenci poproszeni o wskazanie tendencji zmiany warunków życia mieszkańców w większości (71%) uznali, że w stosunku do poprzedniego roku warunki raczej się polepszyły. 29% pytanym stwierdziło, że pozostały bez zmian. Według ankietowanych nikt nie stwierdził, że warunki się pogorszyły

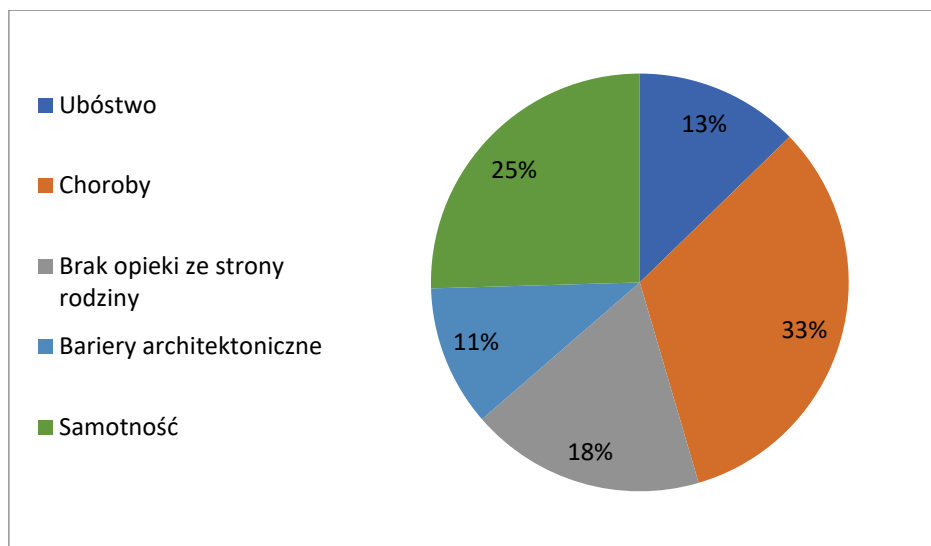
Wykres 2.9.3 Ocena głównych przyczyn problemów społecznych



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym

Oceniając główne przyczyny problemów społecznych mieszkańców powodujących trudne warunki życia, 31% ankietowanych wskazało alkohol. W dalszej kolejności 17% wskazało niezaradność życiową a 14% wskazało długotrwałą lub ciężką chorobę i brak pracy

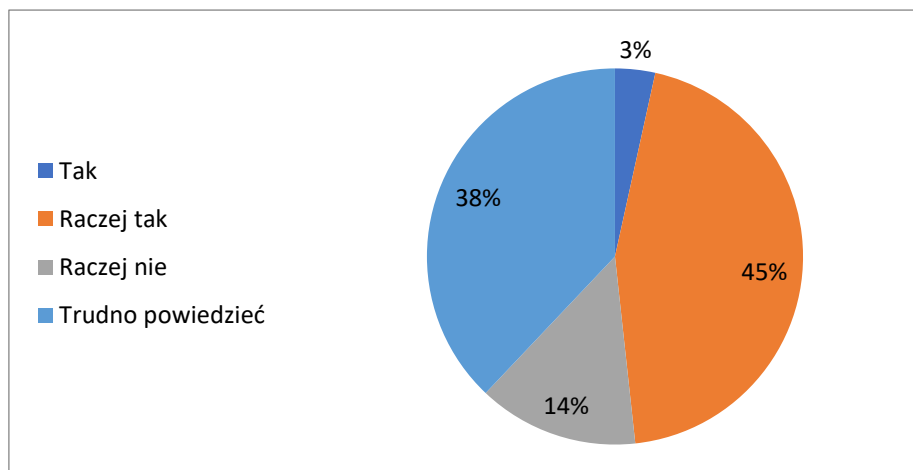
Wykres 2.9.4 Problemy społeczne dotyczące osoby starsze i niepełnosprawne



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najwięcej ankietowanych uznało, że problemem najczęściej dotykającym osoby starsze i niepełnosprawne są choroby (33%), kolejnym problemem ze wskaźnikiem (25 %) to samotność, (18%) wskazało brak opieki ze strony rodziny a (13%) wskazało ubóstwo.

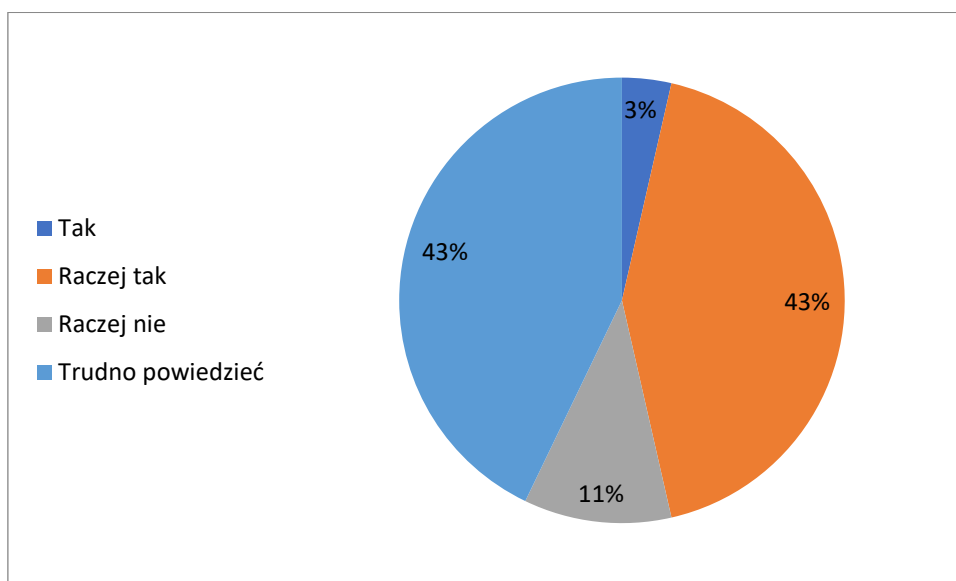
Wykres 2.9.5 Ocena oferty pomocy osobom starszym w środowisku lokalnym



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Odpowiadając na pytanie „Czy oferta pomocy osobom starszym (opieka, pomoc, wsparcie, usługi opiekuńcze) jest wystarczająca?“, respondenci udzielili następujących odpowiedzi: raczej tak (45%), trudno powiedzieć (38%) raczej nie (14%) z czego wynika, iż opinie na zadany temat są zróżnicowane.

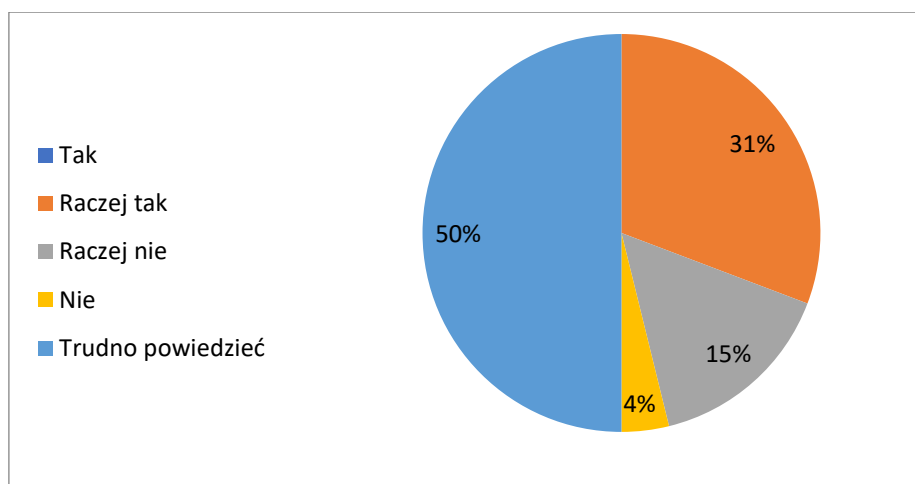
Wykres 2.9.6 Ocena oferty pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

(43%) respondentów oceniło pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie za raczej wystarczającą. (11%) uznało, że pomoc jest nie wystarczająca aż 43% procent odpowiadających oceniło że ten temat że trudno coś powiedzieć.

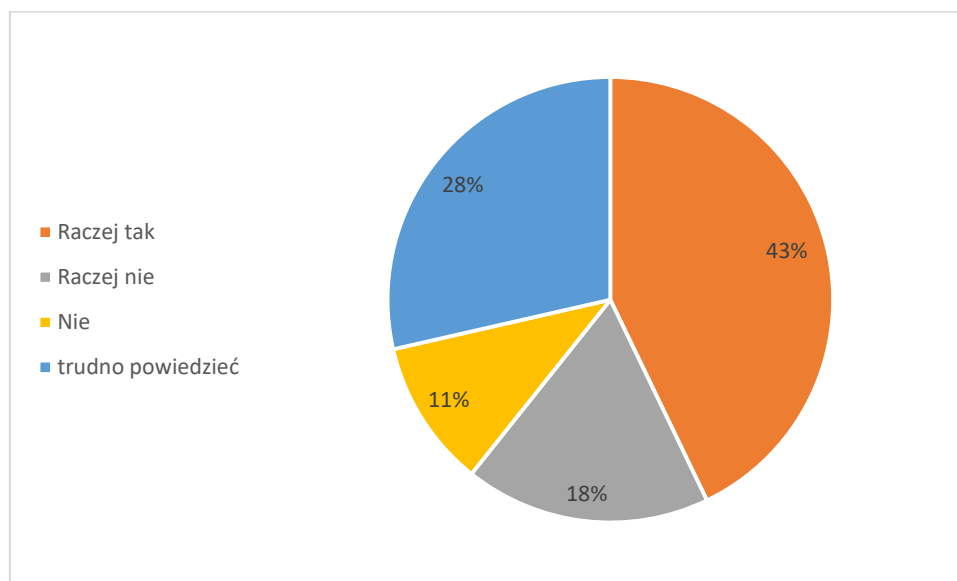
Wykres 2.9.7 Ocena oferty pomocy osobom chorym psychicznie



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ankietowani zdecydowanie najczęściej razy wskazywali, że oferta pomocy osobom chorym psychicznie (m.in. dostęp do ochrony zdrowia) jest raczej wystarczająca (50% +31%). Odpowiedzi, iż nie jest ona raczej odpowiednia wyraziło (15%) ankietowanych, a nie odpowiednia (4%) część ankietowanych (4%) nie wyraziła jasnego zdania w tej sprawie.

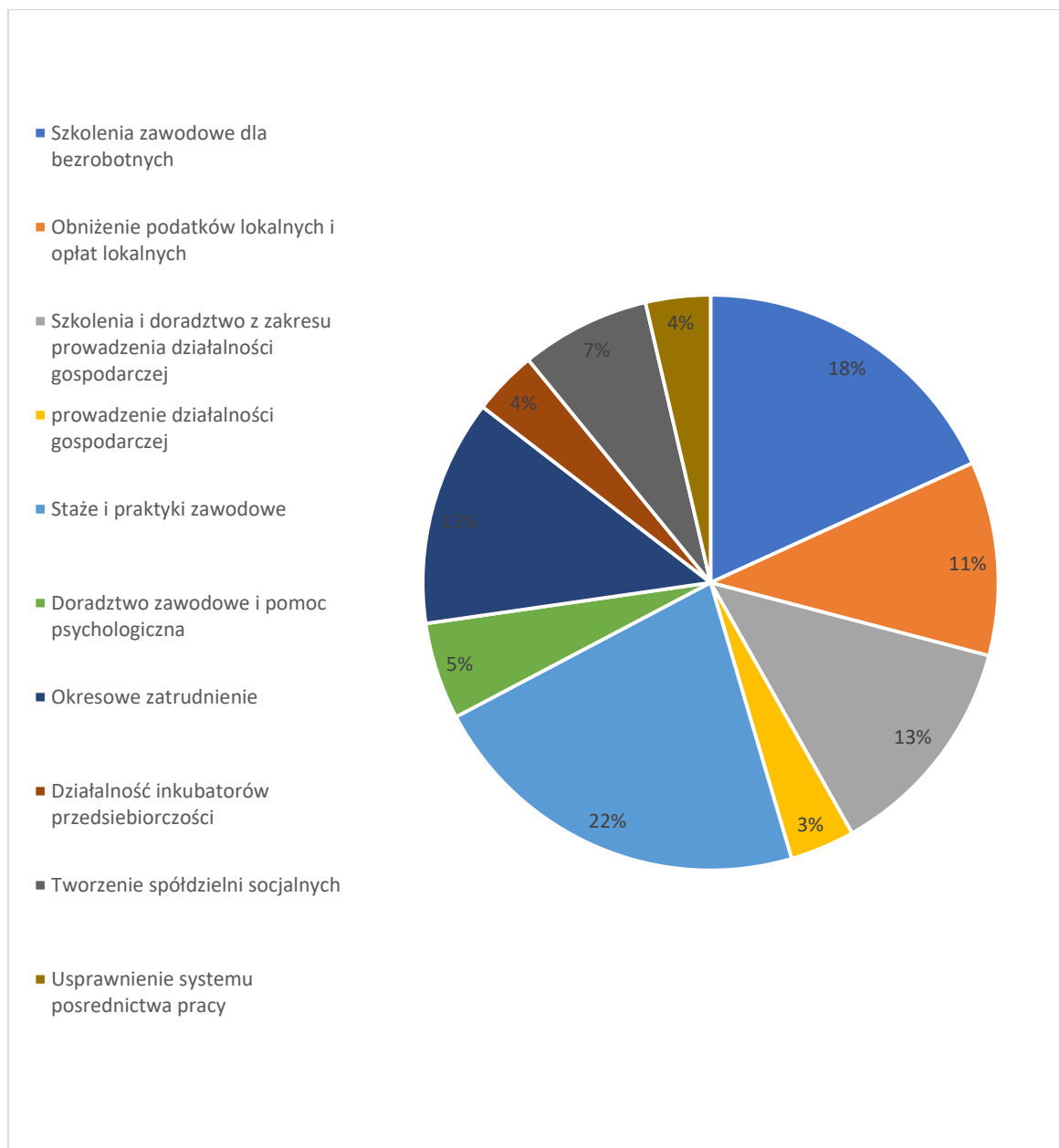
Wykres 2.9.8 Ocena oferty pomocy osobom uzależnionym



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Czy według Pani/Pana oferta pomocy osobom uzależnionym (konsultacyjna, lecznicza) realizowana w Gminie jest wystarczająca?”, (43%) osób stwierdziło, że „raczej tak”, (18%) wskazało odpowiedź „raczej nie” (28%) stwierdziło że trudno powiedzieć, zdecydowanie „nie” stwierdziło (11%)

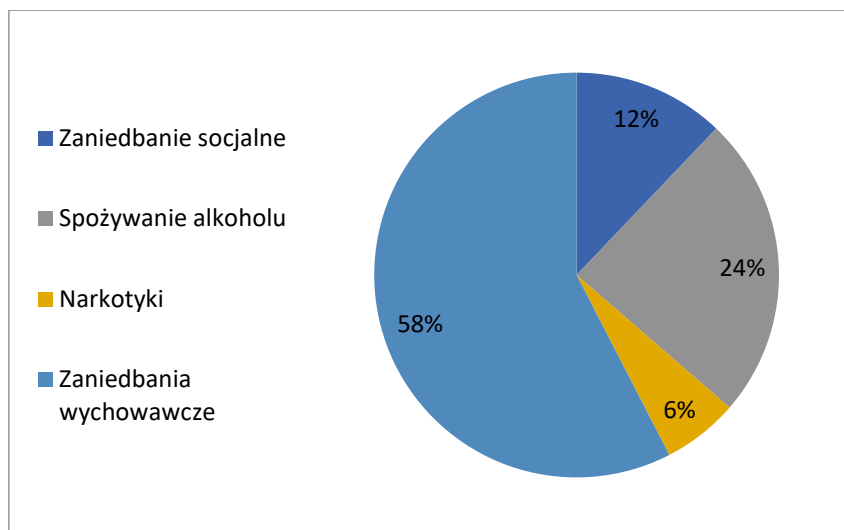
Wykres 2.9.9 Ocena działań podejmowanych na poziomie Gminy, które przyczyniłyby się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Znaczna część respondentów pytanych o działania mogące przyczynić się do spadku bezrobocia i aktywizacji zawodowej stanęła na stanowisku, że jedną z ważniejszych inicjatyw podejmowanych we wspomnianym aspekcie są szkolenia zawodowe dla bezrobotnych oraz okresowe zatrudnienie i szkolenia a także doradztwo z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej.

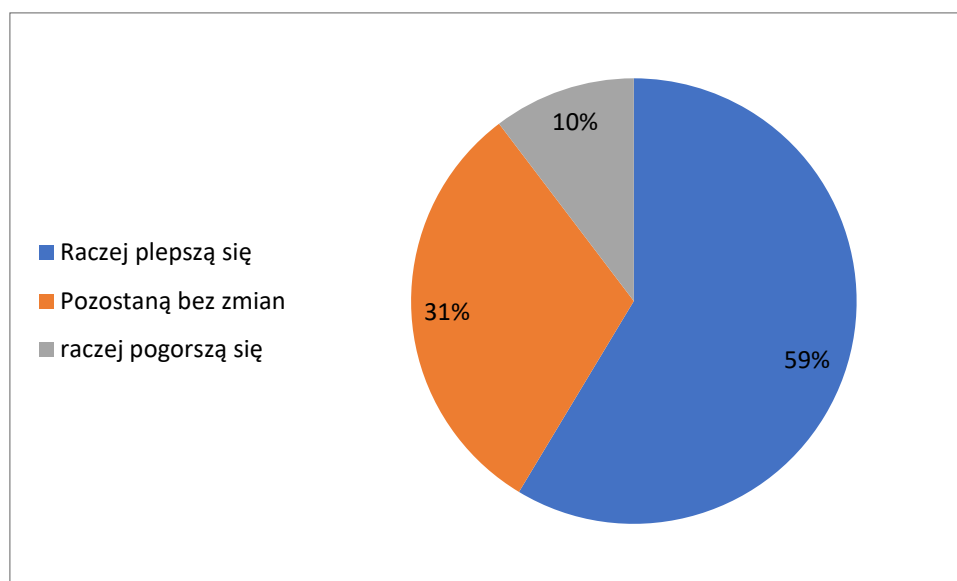
Wykres 2.9.10 Negatywne zjawiska dotyczące dzieci i młodzieży



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży Państwo dostrzegacie?”, ankietowani najczęściej wymieniali zaniedbania wychowawcze (58%), oraz spożywanie alkoholu (24%). Kolejno wymieniano zaniedbania socjalne (12%) oraz narkotyki (6%)

Wykres 2.9.11 Prognoza zmiany warunków życia



Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Osoby zapytane o prognozę zmian warunków życia w przyszłości w (50%) stwierdzili, że w przeciągu następnych kilku lat warunki życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie polepszą się. (31%) badanych ocenia natomiast, że sytuacja

pozostanie raczej bez zmian, (10%) ankietowanych prognozuje pogorszenie się warunków życia.

2.10. Analiza SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest analiza SWOT, która jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad Strategią. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów „strengths” (mocne strony), „weaknesses” (słabe strony), „opportunities” (szanse w otoczeniu) oraz „threats” (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie analizy SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi ona punkt wyjściowy dla określenia celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana podczas sesji warsztatowej prowadzonej przez eksperta zewnętrznego. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Należy dodać, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

ANALIZA SWOT

Dokonując analizy należy wzięto po uwagę istniejące w systemie zasoby kadrowe, finansowe, instytucjonalne, informacyjne, możliwości świadczenia usług. Analiza została dokonana w Gminno Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej.

KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)	TAK	NIE
Czy na naszym terenie skala bezrobocia jest wysoka?	X	
Czy występuje wysokie bezrobocie długotrwałe?		X
Czy występuje wysokie bezrobocie długotrwałe wśród kobiet?		X
Czy wzrasta znaczenie wykształcenia jako wartości?	X	
Czy osoby bezrobotne długotrwałe podnoszą swoje kwalifikacje?	X	
Czy osoby długotrwałe bezrobotne charakteryzuje niski poziom wykształcenia?	X	
Czy istnieją organizacje pozarządowe pomagające osobom bezrobotnym?	X	
Czy pracownicy ośrodków pomocy społecznej są przygotowani do pracy z osobami bezrobotnymi?	X	
Czy władze lokalne współpracują z organizacjami pozarządowymi?	X	

KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)	TAK	NIE
Czy wzrasta bezrobocie długotrwałe?	X	
Czy wzrasta zjawisko dziedziczenia bezrobocia?	X	
Czy rozwija się zjawisko wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych lub/i w układzie geograficznym?	X	
Czy władze współpracują z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwałe bezrobotnych?	X	

Czy programy skierowane dla osób długotrwale bezrobotnych oraz skierowane na rozwój zasobów ludzkich, rozwój przekwalifikowań i reorganizacji są ze sobą powiązane?	X	
Czy mobilność zawodowa wzrasta?	X	
Czy wzrasta mobilność geograficzna?	X	
Czy dostępność kształcenie ustawicznego na obszarach wiejskich wzrasta?	X	
Czy w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem zachodzi zjawisko osłabienia instytucji rodzinnych?	X	

KWESTIA DZIECI, MŁODZIEŻY I RODZINY (MOCNE I TAK NIE SŁABE STRONY)

Czy dysponujemy dostateczną ilością środków finansowych na pomoc i wsparcie dziecka i rodziny?	X	
Czy zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej jest adekwatne do potrzeb?	X	
Czy instytucje zajmujące się problematyką dzieci i młodzieży współpracują ze sobą?	X	
Czy pracownicy samorządowi i przedstawiciele organizacji pozarządowych komunikują się ze sobą?	X	
Czy pracownicy służb społecznych działają aktywnie na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży?	X	
Czy samorząd wspiera organizacje pozarządowe i grupy nieformalne pracujące na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny?	X	
Czy prowadzona jest działalność w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi?		X
Czy na naszym terenie istnieją placówki resocjalizacyjne?		X
Czy posiadamy dostateczną liczbę placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi?		X

Czy samorząd prowadzi działania zapobiegające dysfunkcjom rodziny?	X	
Czy przeprowadzamy analizy potrzeb dzieci i młodzieży?	X	
Czy istnieją warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej?	X	
Czy dysponujemy wystarczającą liczbą ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie?		X
Czy zabezpieczamy dzieciom i młodzieży dostęp do różnorodnych form spędzania czasu wolnego?	X	
Czy propagujemy ideę wolontariatu wśród dzieci i młodzieży?	X	

KWESTIA DZIECI, MŁODZIEŻY I RODZINY (SZANSE I TAK NIE ZAGROŻENIA)

Czy wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży?	X	
Czy członkostwo Polski w Unii Europejskiej jest szansą na poprawę polityki społecznej na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny?	X	
Czy decentralizacja władzy sprzyja pomocy dzieciom i młodzieży?	X	
Czy dochodzi do rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej?		X
Czy występują zagrożenia funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo?	X	
Czy szkoły prowadzą programy profilaktyczne?	X	
Czy opieka medyczna w szkołach jest wystarczająca?	X	
Czy istnieje stabilność prawna w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie?	X	

KWESTIA OSÓB UZALEŻNIONYCH (MOCNE I SŁABE TAK NIE STRONY)

Czy kadra jest dobrze przygotowana do pracy z osobami uzależnionymi?	X	
Czy istnieje dobrze przygotowana baza lokalowa?	X	

Czy funkcjonuje baza leczenia odwykowego?		X
Czy dysponujemy miejscami pobytu dla ofiar przemocy?		X
Czy wykorzystujemy prawidłowo środki pochodzące z zezwoleń?	X	
Czy dysponujemy stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych?	X	
Czy istnieją organizacje pozarządowe zajmujące się osobami uzależnionymi?	X	
Czy władze lokalne i regionalne współpracują z organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień?	X	
Czy istnieje dobry przepływ informacji pomiędzy organizacjami działającymi w obszarze uzależnień?	X	
Czy instytucje zajmujące się uzależnieniami wymieniają się doświadczeniami?	X	
Czy społeczności lokalne włączają się w działania pomocowe?	X	
Czy istnieje współpraca z Kościołem?		X

KWESTIA OSÓB UZALEŻNIONYCH (SZANSE I TAK NIE ZAGROŻENIA)		
Czy uzależnienie jest traktowane jako problem społeczny?	X	
Czy fachowcy różnych dziedzin zainteresowani są wspólną pracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom?	X	
Czy posiadamy wystarczające możliwości by sprostać potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień?	X	
Czy działania podejmowane na rzecz osób uzależnionych są skuteczne i efektywne?		X
Czy system informacji jest dostatecznie wykorzystany?	X	
Czy w społeczeństwie zachodzą zjawiska zmęczenia, bezsilności, bezradności?	X	

KWESTIA OSÓB BEZDOMNYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)	TAK	NIE
Czy występuje w naszej gminie problem bezdomności?		X
Czy istnieją organizacje pozarządowe, które niosą pomoc bezdomnym?	X	
Czy jesteśmy w stanie określić liczbę bezdomnych?	X	
Czy dysponujemy indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności?		X
Czy posiadamy wiedzę dotyczącą miejsc grupowania się osób bezdomnych?	X	
Czy dostrzegamy różnorodność problemu bezdomności?	X	
Czy informujemy bezdomnych o ich prawach i możliwościach pomocy?	X	
Czy dostatecznie angażujemy służby do działań na rzecz bezdomnych?	X	
Czy umiejętnie komunikujemy się z mediami w sprawach bezdomności?		X
Czy istnieje problem minimalizowania zjawiska bezdomności w małych społecznościach lokalnych?	X	
Czy istnieje struktura stacjonarna dla bezdomnych?	X	
Czy istnieje odpowiednia infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności?		X
Czy posiadamy standaryzowane usługi dla osób bezdomnych?	X	

KWESTIE OSÓB BEZDOMNYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)	TAK	NIE
Czy istnieją programy w zakresie budownictwa socjalnego?		X
Czy są dostępne programy rządowe przeciwdziałające bezdomności?	X	
Czy zjawisko bezdomności jest przedstawiane w mediach w sposób obiektywny?	X	
Czy system gospodarczy ma wpływ na problem bezdomności?	X	
Czy społeczeństwo akceptuje osoby bezdomne?		X
Czy bezdomni mają do czynienia z długotrwałym bezrobociem?	X	
Czy osobom bezdomnym ogranicza się prawa obywatelskie?		X

KWESTIA LUDZI STARYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)	TAK	NIE
--	-----	-----

Czy istnieje określony standard usług dla ludzi starszych?	X	
Czy osoby stare mają dostateczną dostępność do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej?	X	
Czy kadra posiada profesjonalne przygotowanie w dziedzinie spraw osób starszych?	X	
Czy liczba osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej a zajmujących się problematyką osób starszych jest wystarczająca?	X	
Czy obieg informacji o formach pomocy społecznej jest prawidłowy?	X	
Czy liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej wzrasta?	X	
Czy dochodzi do marginalizacji problemów osób starszych?		X
Czy dysponujemy małymi formami pomocy społecznej dla osób starszych (domy dziennego pobytu, rodzinne domy pomocy społecznej)?		X
Czy dostępność domów pomocy społecznej jest dobra?	X	
Czy na naszym terenie zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców?	X	
Czy osoby starsze mogą realizować się w organizacjach samopomocowych?	X	
Czy poprawiamy sferę techniczną ułatwiającą codzienne życie osób starszych?	X	
Czy dysponujemy ofertami dla osób starszych mieszkających na wsi?		X
Czy korzystamy z pomocy wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym?	X	

KWESTIE LUDZI STARYCH (SZANSE I ZAGROŻENIA)	TA	NIE
	K	
Czy uwrażliwiamy system oświaty na problem osób starszych?	X	
Czy wzrasta liczba osób samotnych ?	X	
Czy osoby starsze są traktowane podmiotowo?		X

Czy wśród osób starszych wzrasta patologia społeczna?		X
Czy ludzie młodzi migrują na inne tereny?	X	
Czy mamy do czynienia z niekorzystnymi zjawiskami demograficznymi?		X
Czy ogólna sytuacja finansowa kraju sprzyja pomocy osobom starszym?	X	
Czy system emerytalno-rentowy jest szansą na poprawę warunków osób starszych?	X	
Czy postęp medycyny wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych?	X	
Czy system prawny regulujący funkcjonowanie nowych form pomocy społecznej osób starszych jest szansą w poprawie warunków ich życia?	X	
Czy założenia świadczeń służby zdrowia są korzystne dla pomocy społecznej osobom starszym?	X	

KWESTIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)	TAK	NIE
Czy w sferze niepełnosprawności funkcjonują różnorodne organizacje pozarządowe?	X	
Czy organizacje pozarządowe działają aktywnie?	X	
Czy instytucje rządowe i pozarządowe współpracują ze sobą?	X	
Czy między podmiotami pomocowymi istnieje przepływ informacji?	X	
Czy środowisko osób niepełnosprawnych jest zaangażowane w działalność samopomocy?	X	
Czy w środowisku rozpowszechniamy pozytywne wzorce postaw charytatywnych i filantropijnych?		X
Czy na naszym terenie istnieją bariery utrudniające pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym?	X	
Czy oferta pomocy niepełnosprawnym jest równomierna i wystarczająca?		X
Czy istnieje dostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych?	X	
Czy oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi jest dostateczna?		X
Czy posiadamy pełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych?		X

KWESTIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (SZANSE I TAK NIE ZAGROŻENIA)		
Czy w wzrasta społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych?	X	
Czy sektor publiczny współpracuje z sektorem pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym?	X	
Czy sytuacja ekonomiczno – gospodarcza kraju sprzyja pomocy osobom niepełnosprawnym?		X
Czy upowszechniamy w mediach problematykę niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw?	X	
Czy zmniejsza się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych?		X
Czy wzrasta zapotrzebowanie na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne?	X	

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH (MOCNE I SŁABE STRONY)		
Czy istnienie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie na szczeblu samorządu powiatowego pomaga w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych?	X	
Czy posiadamy wyspecjalizowaną kadrę pracowników pomocy społecznej?	X	
Czy posiadamy wyspecjalizowanych pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami?	X	
Czy nasi pracownicy socjalni są przeciążeni ilością zadań?	X	
Czy pracownicy prowadzą działania socjalne z rodziną?	X	
Czy posiadamy łatwy dostęp do placówki oświatowej zajmującej się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych?		X

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH (SZANSE I TAK NIE

ZAGROŻENIA)

Czy szkolnictwo zawodowe przygotowuje absolwentów do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej?	X	
Czy kadra pomocy społecznej stale doskonali swoje kwalifikacje zawodowe, bierze udział w szkoleniach?	X	
Czy ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb jest wystarczającą?	X	

INNE MOCNE I SŁABE STRONY LOKALNEGO SYSTEMU POLITYKI SPOŁECZNEJ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY – DEFICYTY
<ul style="list-style-type: none"> • Zespół interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy rodzinie i wsparciu ofiar. • Dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych • Współpraca z komisariatem policji • Zatrudnienie psychologa w celu wsparcia osób pokrzywdzonych. • Dobra współpraca z kuratorem • Możliwość kierowania na programy korekcyjne do jednostek powiatowych PCPR. 	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jako dodatkowe zadanie dla pracowników socjalnych • Brak wykwalifikowanych terapeutów • Brak ośrodka interwencji kryzysowej

2.11. Zasoby umożliwiające realizację Strategii

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i podmioty niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

Instytucją oferującą pomoc i wsparcie mieszkańcom Gminy jest Gminno Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej mieszczący się w Koziegłowach. Podmiotem prowadzącym jednostkę jest Urząd Gminy Koziegłowy. Ośrodek realizuje zadania wynikające z Ustawy o pomocy społecznej, m.in. koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w Gminie. Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

Mając na uwadze cele strategiczne Ośrodka (w tym podnoszenie kwalifikacji kadry), podejmuje on działania mające na celu podniesienie jakości usług świadczonych na rzecz mieszkańców. Jednostka aktywnie włącza się w rozwiązywanie problemów społecznych poprzez korzystanie z funduszy zewnętrznych. Ośrodek chętnie korzysta z nowoczesnych metod pracy socjalnej, m.in. kontraktu socjalnego.

W gminie funkcjonują stowarzyszenia oraz parafie Kościoła rzymskokatolickiego. Pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd Gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego i dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Z uwagi na ograniczony zakres możliwości skutkuje to podejmowaniem współpracy z tymi podmiotami na minimalnym poziomie.

2.12. Podsumowanie diagnozy i prognoza zmian społecznych

Zespół dokonujący diagnozy problemów społecznych korzystał z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, iż problemami, dla których w pierwszej kolejności należy zaprogramować działania, są dysfunkcje występujące w rodzinach. Rodzinę należy wzmocnić tak, aby w skuteczniejszy sposób mogła opierać

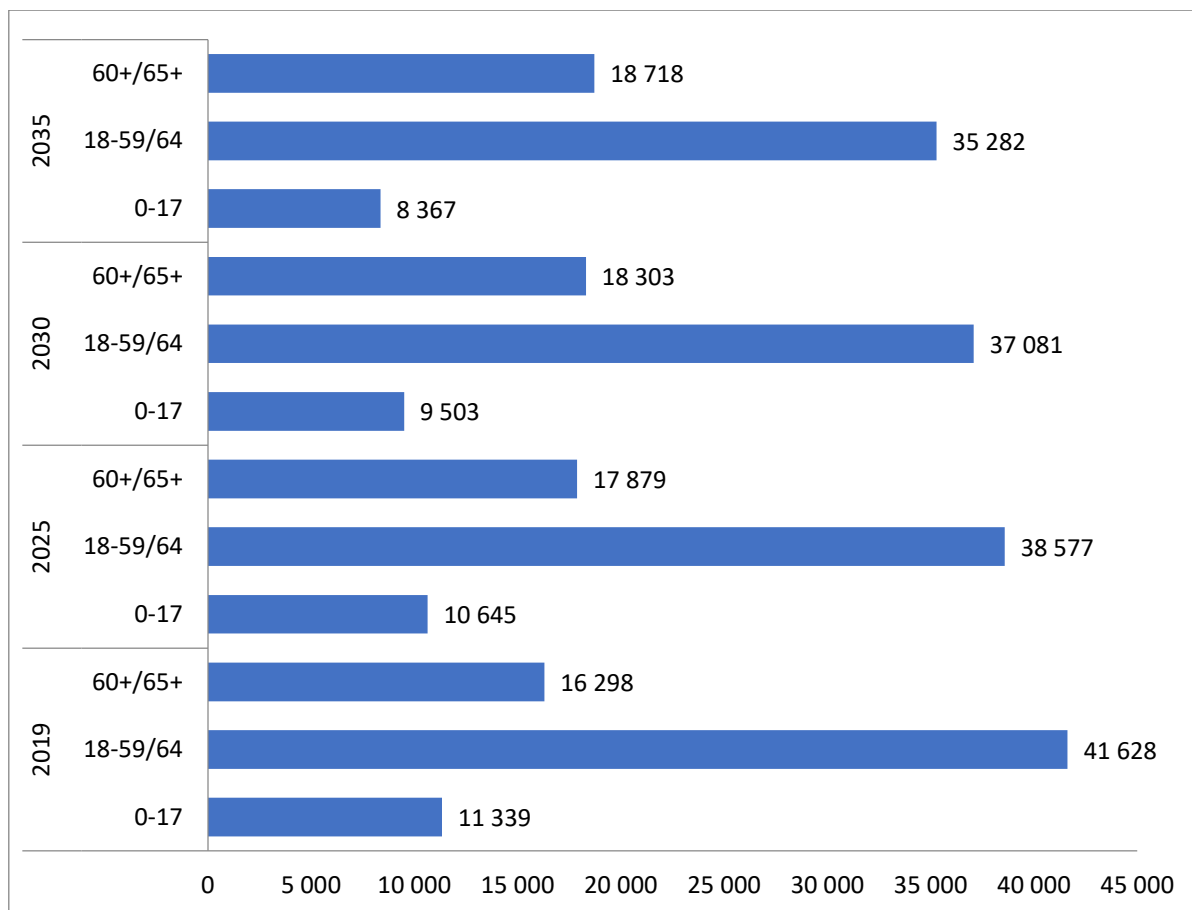
się pojawiającym się kryzysom. Odpowiedniego wsparcia należy także udzielić osobom niepełnosprawnym i starszym – grupom zwiększającym się na terenie gminy i zarazem szczególnie podatnym na marginalizację i wykluczenie społeczne. Równie ważne jest przeciwdziałanie bezrobociu prowadzącemu do ubóstwa i stwarzającemu zagrożenie bezdomnością. Istotnym zagadnieniem jest także przeciwdziałanie uzależnieniom, negatywnie wpływającym na kondycję lokalnej społeczności. W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Samorząd Gminny powinien prowadzić i rozwijać współpracę z sektorem pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej, nie sposób nie dostrzec w dokumencie programowym powyższych kwestii i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

Demografia

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Według przewidywań GUS liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie z niemal 6,5 mln w 2010r. do co najmniej 9,6 mln w roku 2035, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju. Zgodnie z prognozami ludności na wskazanym terenie przewiduje się wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym. Mimo potencjalnie obecnie niezłej sytuacji demograficznej gminy należy zakładać, że w kolejnych latach nasili się zjawisko problemów społecznych dotyczących tą grupę społeczną. Do problemów tych należą przede wszystkim: samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności, uzależnienie funkcjonalne, które pogłębia brak – w dostatecznej ilości i odpowiednich rodzajów – sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego.

Wykres 2.12.1 Prognoza liczby ludności gmin Powiatu Myszkowskiego do 2035 roku



Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2035.

Wykres dotyczy ludności gmin powiatu myszkowskiego na najbliższe lata. Można założyć, że populacja omawianej gminy będzie podlegała - oczywiście proporcjonalnie podobnym zmianom. Szacujemy nieznaczny spadek ludności, co w przypadku omawianej gminy nie powinien być zbyt odczuwalny, biorąc pod uwagę jej położenie i dotychczasowe trendy demograficzne. Nie ulega natomiast wątpliwości, że dojdzie do zmian struktury demograficznej. Wyraźnie widać wzrost liczby mieszkańców w wieku senioralnym przy malejącej – niestety- populacji dzieci i młodzieży.

Wykształcenie mieszkańców

Jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa jest stały wzrost poziomu wykształcenia. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne ludności obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia. Obserwowane trendy dążenia dużych

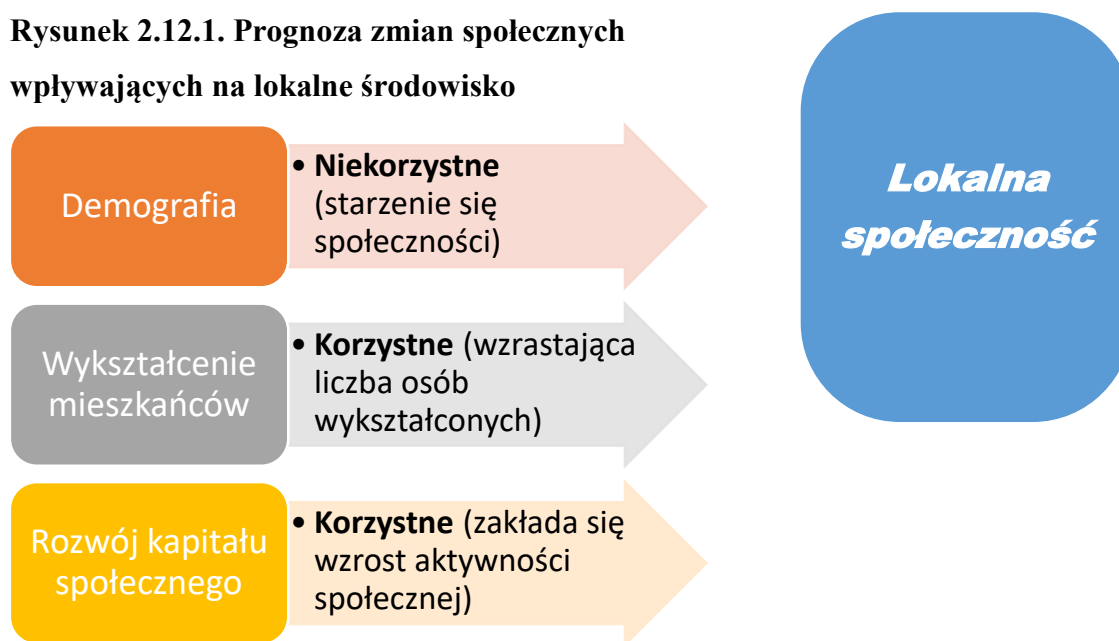
grup ludności do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwalają sądzić, że dane dotyczące wykształcenia z roku na rok będą ulegały znaczącej poprawie. Dotyczy to jednak głównie osób z wykształceniem średnim, które uzyskują wykształcenie wyższe. Opisane tendencje dotyczące kształcenia dorosłych nie dotyczą niestety osób starszych z wykształceniem podstawowym.

Rozwój kapitału społecznego jako determinanta dalszych działań

Potencjał społeczny środowiska lokalnego jest będzie jednym z najważniejszych elementów kształtujących przestrzeń polityki społecznej. Aktywność obywateli koncentrująca się m.in. w działaniach organizacji pozarządowych należy wspierać poprzez rozmaite instrumenty, które będą miały wpływ na rozwój osobowy organizacji i szersze ich włączenie w nurt życia publicznego.

Konieczne są zmiany polegające na odejściu od świadczenia usług opiekuńczych i ratownictwa społecznego, które poprzez rozbudowany system działań osłonowych bardziej utrwalał zjawisko bezradności społecznej niż aktywizował do działania. Zmiana oznacza także stopniowe zwiększenie znaczenia samego procesu zarządzania polityką społeczną wobec dotychczasowego nacisku kładzionego na proces jej bezpośredniego wykonawstwa.

Rysunek 2.12.1. Prognoza zmian społecznych wpływających na lokalne środowisko



Źródło: Opracowanie własne.

W procesie tym bardzo ważne jest nowe określenie roli organizacji pozarządowych w ciągu najbliższych lat oraz systematyczne inwestycje w budowę kapitału społecznego w szczególności poprzez edukację osób dorosłych.

Niepełnosprawność

W związku z tym, że zgodnie z prognozami liczby ludności na wskazanym terenie roku, liczba osób w wieku poprodukcyjnym będzie się zwiększała można założyć, że nastąpi wzrost liczby osób niepełnosprawnych na tym terenie. Niepełnosprawni są i pozostaną grupą silnie zróżnicowaną, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków i sytuacja ta w najbliższych latach nie ulegnie szczególnym zmianom. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się, co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia. Co wskazuje na kolejne wyzwania dla lokalnej polityki społecznej.

Uzależnienia

Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznych problemów odczuwanych przez daną osobę, a tym samym jednym z dominujących środków na pokonanie codziennych przeciwności i kłopotów. Niebagatelne znaczenie mają problemy materialne wywołane głównie brakiem zatrudnienia. W konsekwencji jego wzrostu można oczekiwać wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych używek.

Wydaje się, że w perspektywie najbliższych lat, nadal kwestia ta pozostanie poważnym wyzwaniem dla kształtowania lokalnej polityki społecznej i stąd konieczne będą działania profilaktyczne dla całej populacji szczególnie dzieci i młodzieży, jak interwencyjne wobec osób nadużywających alkoholu.

W odniesieniu do dzieci i młodzieży szczególnie cenne będą inicjatywy dotyczące zagospodarowania ich wolnego czasu oraz rozwój profesjonalnej pomocy pedagogicznej i psychologicznej, która może być realizowana także w środowisku lokalnym w oparciu o świetlice wiejskie.

Bezrobocie

Zważywszy na sytuację społeczną i gospodarczą należy zauważyć, że skala ubóstwa i bezrobocia będą w ciągu najbliższych lat maleć, mimo tego nadal konieczne są działania osłonowe - oczywiście w tych przypadkach, w których jest to możliwe - m.in. poprzez projekty zawierające naukę gospodarowania zasobami finansowymi. Trzeba pamiętać, że mimo spadku bezrobocia nadal pozostanie szereg osób nieprzystosowanych do pozostawania w zatrudnieniu i dla tej grupy trzeba będzie zaplanować działania korzystając z rozwiązań, jakie stwarza na przykład ekonomia społeczna.

Ubóstwo

Podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie. W związku z tym, że zakłada się w kolejnych latach spadek bezrobocia, to należy również zakładać wzrost dochodów własnych gospodarstw domowych, a tym samym wzrost ich zamożności. Problem jednak będą rodziny osób starszych i niepełnosprawnych, dla nich trzeba będzie budować programy osłonowe.

Przemoc w rodzinie

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie zaraz po braku umiejętności panowania nad gniewem i złością, zalicza się uzależnienie od alkoholu. W związku z tym, że w kolejnych latach problem uzależnienia alkoholowego prawdopodobnie będzie się pogłębiał bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, to należy zakładać, że nasili się również zjawisko przemocy w rodzinie.

Tabela 2.12.2. Prognoza problemów społecznych.

Problemy społeczne	Prognoza zmian w stosunku do stanu obecnego
Niepełnosprawność	Wzrost
Uzależnienia	Wzrost/Stagnacja
Bezrobocie	Spadek
Ubóstwo	Stagnacja z tendencją malejącą
Bezdomność	Stagnacja
Przestępczość	Stagnacja

Przemoc w rodzinie

Wzrost /Stagnacja

Źródło: Opracowanie własne.

Wydaje się, że o ile poziom przemocy w rodzinie nie będzie wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków będzie ujawnianie, stąd instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy jak i poprzez stosowne programy psychologiczne sprawcom przemocy. Cenny będzie także rozwój kampanii informacyjnych adresowanych zarówno do ogółu społeczeństwa jak i wybranych grup zawodowych – celem zwiększania ich profesjonalizmu.

Bezdomność

Nie prognozuje się zmian w tym zakresie. Ewentualny wzrost liczby osób bezdomnych może wynikać z: prognozowanego pogłębiającego się ubóstwa i bezrobocia – niskie dochody mogą nie wystarczyć na pokrycie opłat czynszowych za mieszkanie. Wysoka zaległość z tego tytułu może być z kolei powodem do eksmisji, która jest już tylko krokiem do bezdomności; prognozowanego wzrostu uzależnień – osoby uzależnione od alkoholu lub narkotyków mogą być nieakceptowane przez członków rodziny i mogą zostać przez nich odrzucone i wygnane z domu; przemocy w rodzinie – ofiary przemocy w rodzinie (zwłaszcza kobiety z dziećmi) bardzo często pod wpływem przymusu lub dobrowolnie opuszczają dom bez żadnych środków do życia w obronie przed przemocą ze strony jednego z członków rodziny.

Przestępczość

Mimo prognozowanego spadku poziomu bezrobocia oraz stagnacji ewentualnie nieznacznego wzrostu poziomu uzależnień, należy pamiętać że zjawiska te mogą dotyczyć grupy pozostające na marginesie społecznym gdzie może dojść do nieznacznego zwiększenia się liczby przestępstw. Bezrobocie w grupie osób objętych ekskluzją społeczną może przyczynić się głównie do wzrostu liczby przestępstw w zakresie włamań i drobnych kradzieży. Z kolei uzależnienia od środków odurzających (tj. alkohol, narkotyki) mogą być główną przyczyną bójek i rozbojów.

Diagram 2.12.1. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań



Powyższy diagram przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej

2.13. Rekomendacje wynikające z badania ewaluacyjnego mid-term Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Koziegłowy na lata 2014 – 2018

W procesie planowania strategicznego niezbędnymi elementami są monitoring i ewaluacja, które pozwalają stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany. Monitoring polega na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już zadań, a jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji zapisów strategicznych z wcześniejszymi założeniami. Ewaluacja dotyczy natomiast oceny jakości (stopnia) realizacji zapisów strategicznych w stosunku do wcześniejszych założeń, a jej celem jest stałe ulepszanie skuteczności i efektywności działań podejmowanych w oparciu o zapisy strategiczne. Monitoring dostarcza więc danych i informacji pozwalających na przeprowadzenie ewaluacji, czyli dokonanie analizy, syntezy, generalizacji oraz wnioskowania na temat danego zadania. W 2018 dokument obowiązującej strategii został poddany badaniu ewaluacyjnemu poprzez zastosowanie dwóch podstawowych technik badawczych: analizę danych zastanych (*desk research*) oraz indywidualny wywiad pogłębiony (IDI). Pełny tekst wyników badań został pomieszczony w Raporcie z badania ewaluacyjnego mid-term Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Koziegłowy na lata 2014 – 2018. Poniżej przytaczamy najważniejsze konkluzje dokumentu:

Po analizie ocen szczegółowych na temat realizacji kolejnych celów strategicznych oraz źródeł zastanych w postaci danych liczbowych dotyczących odpowiadającym im obszarów problemowych, w związku ze zmieniającą się sytuacją społeczną należy dokonać korekt na poziomie, misji, celów strategicznych, kierunków działań w nowym dokumencie programowym po 2018 roku.

2.13.1 Misja

„Koziegłowy gminą stwarzającą mieszkańcom możliwości rozwoju

oraz skutecznie przeciwdziałającą zjawiskom marginalizacji wykluczenia społecznego”

Misja jest wskazana trafnie i o ile w kolejnych latach nie nastąpi drastyczna zmiana warunków otoczenia należy ją zachować w podobnym brzmieniu.

2.13.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Cele strategiczne - co można ocenić na podstawie przedstawionych sprawozdań i oceny zasobów - należy skoncentrować wokół:

- Postępujących zmian demograficznych;
- Wzmocnieniu roli rodziny i zintensyfikowaniu działań na rzecz dziecka;
- Ograniczeniu rozmiarów marginalizacji społecznej;
- Rozwoju kapitału społecznej.

Cele należy powiązać z możliwościami skutecznego działania samorządu lokalnego odstępując od obszarów na które gmina nie ma wpływu, ograniczając zadania z zakresu ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

a. Postępujące zmiany demograficzne

Choć w bardzo ograniczonym stopniu sygnalizowane w poprzednim dokumencie, będą w najbliższym czasie wymagały istotnego zaangażowania lokalnych decydentów. Proces demograficzny związany ze starzeniem się ludności cechuje się coraz większą dynamiką. W ostatnich latach wskaźnik starzenia się w Polsce z roku na rok wzrasta. Obecne procesy ludnościowe charakteryzują się również spadkiem przyrostu naturalnego. Według przewidywań GUS liczba osób w wieku powyżej 65 roku życia, w skali całego kraju, zwiększy się w roku 2035 do 8,35 mln, co stanowić będzie 23% ogólnej populacji kraju. Relacja osób pracujących i niepracujących ulegnie przy tym znacznemu pogorszeniu.

W 2035 r. na 1000 osób w wieku produkcyjnym będzie przypadać średnio 736 osób w wieku nieprodukcyjnym, a w 2060 roku już 1070. Aż tak znaczne obniżenie proporcji będzie miało poważne skutki dla wzrostu gospodarczego. Swoje konsekwencje będzie to miało także w jakości lokalnej polityki społecznej, która winna koncentrować się na działaniach aktywizacyjnych i opiekuńczych. Należy dodać, że wraz z wzrostem liczby osób w wieku senioralnym zwiększa się liczba osób z niepełnosprawnościami.

b. Wzmocnienie roli rodziny i zintensyfikowanie działań na rzecz dziecka

W odniesieniu do planowania działań na rzecz rodziny należy uwzględnić zasady kształtowania polityki społecznej wobec dziecka i rodziny, traktowanej przez polityków społecznych, jako najważniejszą jednostkę społeczną, kształtującą młode pokolenie. Do

głównych założeń, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w dokumencie należy zaliczyć:

- pracę z dzieckiem pozbawionym prawidłowej opieki ze strony rodziny jako element szerszego programu wspierania rodzin w środowisku lokalnym,
- pracę z rodziną nastawioną na profilaktykę, czyli wsparcie udzielane rodzinie naturalnej dziecka przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest zabieranie dziecka z domu,
- pracę socjalną z rodzicami biologicznymi dziecka prowadzoną również po zabraniu dziecka ze środowiska domowego, aby zwiększyć jego szanse powrotu do rodziny naturalnej,
- zapewnienie dziecku, w miarę możliwości opieki, w rodzinnej pieczy zastępczej.

c. Ograniczenie rozmiarów marginalizacji społecznej

Wykluczenie społeczne (lub marginalizacja społeczna) jest traktowane jako sytuacja uniemożliwiająca lub utrudniająca danej osobie lub grupie osób, korzystanie z pełnienia ról społecznych, oraz dóbr publicznych i infrastruktury, gromadzenia zasobów i zdobywania dochodów w sposób godny. Należy zwrócić uwagę na trzy ważne elementy definicji. Po pierwsze „sytuację wykluczającą” będącą splotem czynników czy warunków wykluczających. Po drugie „jednostkę wykluczaną”, czyli osobę lub grupę znajdującą się w sytuacji wykluczającej. I po trzecie zgodne z prawem społeczne funkcjonowanie, korzystanie z zasobów publicznych i zabezpieczanie własnej egzystencji w godny sposób, co w wyniku sytuacji wykluczającej jest uniemożliwione lub znacznie utrudnione. Przyjmuje się, że najważniejsze problemy które determinują proces wykluczenia wynikają z istnienia szczególnych procesów:

- biologicznych (ograniczenie własnych zdolności, stanu zdrowia, sprawności);
- rynkowych (ograniczenie na rynku pracy, związane z niskim wykształceniem, kwalifikacjami niedostosowanymi do lokalnych potrzeb);
- kulturowych (mniejszości rodzinne, etniczne, osoby dotknięte uzależnieniami oraz osoby doświadczające rozmaitych problemów życiowych związanych z zaburzeniami charakterologicznymi, depresjami).

Działania dotyczące przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu winny objąć takie grupy społeczne jak uzależnionych od alkoholu a także innych środków uzależniających, osoby chore psychicznie, osoby bezrobotne i ubogie (mogące w skrajnych sytuacjach popadać w stan bezdomności). W związku w powyższym wskazane były działania rozwijające sektor ekonomii społecznej.

d. Rozwój kapitału społecznego

Należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój kapitału społecznego w szczególności obywatelskiego poprzez inicjowanie działań związanych z wolontariatem, gdyż stanowić on może klucz do rozwiązania wielu problemów społecznych pojawiających się w gminie. W ustawie o pomocy społecznej (art. 1, ust. 2) zapisano, że „pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie z organizacjami społecznymi, Kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi”. Współpraca organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego z wymienionymi organizacjami może polegać na zlecaniu im zadań z zakresu pomocy społecznej oraz wspieraniu ich działań finansowo bądź rzeczowo.

Organizacje pozarządowe działające na polu pomocy społecznej to organizacje charytatywne, grupy wsparcia, organizacje patronacko-sponsorujące, organizacje rodziców dzieci z niepełnosprawnością, organizacje zajmujące się opieką nad dziećmi opuszczonymi, stowarzyszenia osób chorych na dane schorzenie, hospicja prowadzone przez stowarzyszenia i Kościół, ruchy prorodzinne i wiele innych. Różnorodność pól aktywności winna skłonić instytucje samorządowe do koncentrowania się na pobudzaniu działalności społecznej w tych obszarach, w których eliminowanie braków instytucjonalnej pomocy społecznej jest najpilniejsze, przy uwzględnieniu potencjału i realnych możliwości działających w gminie organizacji pozarządowych, aktywności organizacji spoza gminy oraz prawnych ram współdziałania. Takim obszarem może być rozwijanie sprawnego systemu wsparcia na rzecz osób starszych oraz tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich rodzin w życiu społecznym – by wymienić tylko cele strategiczne najmniej zaawansowane realizacyjnie.

e. Wskaźniki i tryb monitorowania

W przygotowywanej na lata kolejne strategii należy zmierzać do tego by zbudować przejrzysty system oceny ewaluacyjnej, który - jak się wydaje - może być oparty na

prezentowanej w niniejszym dokumencie metodzie. Istotnym ułatwieniem dla kolejnej ewaluacji, byłyby zapisane w strategii wymiernych wskaźników projektowanych działań oraz w miarę staranne udokumentowanie w części diagnostycznej obecnej sytuacji społecznej, tak by można było do niej odnosić zmiany na przestrzeni kolejnych lat.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W niniejszej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej Gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań.

3.1. Misja strategii

Zespół przygotowujący Strategię, uznał, że misja powinna koncentrować się wokół trzech obszarów:

- wzmocnienia roli rodziny,
- wsparcia grup w najtrudniejszej sytuacji materialnej,
- tworzenia warunków dla osób starszych i niepełnosprawnych.

Ostatecznie zaproponowano następującą misję Strategii:

***Koziegłowy gminą budującą silne rodziny
stwarzającą mieszkańcom możliwości
rozwoju oraz skutecznie przeciwdziałającą
zjawiskom marginalizacji społecznej***

3.2. Cele strategiczne, operacyjne, kierunki działań

Poniżej przedstawiona została graficzna prezentacja obszarów problemowych, wypracowanych celów strategicznych i operacyjnych.



Obszar problemowy 1

Zgodnie z zasadą pomocniczości, system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji

i kompensowaniu podstawowych potrzeb. Powinien on zachęcać do aktywności społecznej i obywatelskiej

Cel strategiczny 1: Rozwój aktywności obywatelskiej i społecznej

Cel operacyjny 1: Profesjonalizacja pomocy społecznej

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.	Sprawozdanie roczne z działalności Ośrodka.
2.	Systematyczne wzmacnianie kadry Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez kształcenie i utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych.	Liczba szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy OPS, liczba pracowników OPS.
3.	Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwości udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańców Gminy poprzez m.in. Internet, plakaty, organizowanie spotkań informacyjnych.	Nakład plakatów ulotek, liczba udzielonych informacji, liczba odsłon strony internetowej OPS.

Cel operacyjny 2: Rozszerzenie współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Rozwijanie ruchu pozarządowego na terenie Gminy poprzez uczestnictwo w szkoleniach dla liderów.	Liczba wspieranych inicjatyw społecznych/nakłady/liczba uczestników poszczególnych imprez i akcji.
2.	Wspieranie organizacyjne i lokalowe powstających oraz istniejących organizacji pozarządowych, a także świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji – środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.	Liczba szkoleń organizowanych dla organizacji pozarządowych, liczba uczestników szkoleń.
3.	Promowanie idei wolontariatu i	Liczba wspieranych inicjatyw

	pozyskiwanie wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.	pozarządowych/wartość nakładów.
4.	Wdrożenie programów aktywności lokalnej.	Liczba wdrażanych/przygotowywanych programów aktywności lokalnych.

Od odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Burmistrz, Rada Gminy i Miasta, Urząd Gminy i Miasta, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 2

Dysfunkcje opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wymagających profesjonalnej pomocy.

Cel strategiczny 2: Wspieranie rodzin będących w kryzysie

Cel operacyjny 1: Pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Zintensyfikowanie i rozwój pracy socjalnej, pedagogiczno-psychologicznej	Kart usług doradczych, liczba rodzin objętych asystenturą oraz pracą

	oraz asystentury rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.	socjalną na podstawie sprawozdania rocznego.
2.	Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, w tym realizacja programu dożywiania dzieci i osób niesamodzielnych.	Wartość świadczeń materialnych i finansowych z systemu pomocy społecznej i systemu świadczeń rodzinnych.
3.	Rozwój współpracy z kuratelą sądową.	Liczba rodzin/dzieci/młodzieży objęta współdziałaniem z kuratelą sądową.
4	Rozwój miejsc opieki dla najmłodszych.	Liczba miejsc opieki dla najmłodszych.

Cel operacyjny 2: Wzmacnianie pozycji dziecka w środowisku lokalnym, w szczególności dziecka niepełnosprawnego

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, inne).	Wymiar organizacyjny, współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, inne).
2.	Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.	Wymiar organizacyjny współdziałania Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
3.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży	Liczba zajęć pozalekcyjnych i

	szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu bazy lokalowej placówek szkolnych oraz zaplecza sportowego Gminy.	pozaszkolnych, liczba uczestników. Zajęcia organizowane przez Zespół Placówek Oświatowych.
4	Opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Cel operacyjny 3: Przeciwdziałanie przemocy domowej

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 3	Wskaźniki
1.	Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do ogółu społeczności oraz do grup ryzyka.	Liczba kampanii informacyjnych, wysokość nakładów finansowych.
2.	Udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie poprzez: działalność Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych oraz działalność punktu informacyjnego oraz specjalistów ds. poradnictwa i interwencji.	Liczba osób objętych pomocą przez Zespół Interdyscyplinarny, liczba Niebieskich Kart.
3.	Podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.	Liczba szkoleń/uczestników podnoszących kwalifikacje zawodowe.
4	Opracowanie i realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Burmistrz, Rada Gminy i Miasta, Urząd Gminy i Miasta, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 3

Pogłębiający się obszar ubóstwa stwarza zagrożenie dla poprawnie funkcjonującej wspólnoty lokalnej, przyczyniając się do rozwoju patologii społecznych oraz ograniczenia naturalnych funkcji społecznych, prowadząc do ekskluzji społecznej.

Cel strategiczny 3: Integracja społeczna

Cel operacyjny 1: Działania ratunkowe w stosunku do grup dotkniętych problemem ubóstwa, marginalizowanych i bezdomnych

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Zabezpieczenie w budżetach niezbędnych środków finansowych na pomoc dla potrzebujących i utrzymanie działalności usługowej.	Ocena zasobów/liczba innych sprawozdań.
2.	Współdziałanie z PUP i agencjami ds. zatrudnienia oraz instytucjami szkolącymi w aktywizowaniu do pracy osób bezrobotnych.	Wartość środków przeznaczonych na zmniejszenie skutków ubóstwa i bezrobocia przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Liczba podpisanych kontraktów socjalnych
3.	Podjęmowanie działań w celu zmiany postaw osób ubogich z biernej na aktywną i zwiększenia ich odpowiedzialności za własne życie, m.in. poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.	Liczba szkoleń/osób przeszkolonych z zakresu wdrażania nowych instrumentów w pracy socjalnej – kontraktu socjalnego.
4	Modernizacja/zwiększenie liczby lokali socjalnych.	Liczba lokali socjalnych na terenie Gminy (ew. liczba

		zmodernizowanych lokali)
--	--	--------------------------

Cel operacyjny 2: Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy		
Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Pozyskiwanie środków zewnętrznych, na realizację projektów mających na celu aktywizację osób bezrobotnych.	Liczba kobiet/osób objętych pracą socjalną, liczba osób marginalizowanych, w tym bezrobotnych.
2.	Tworzenie warunków do wdrożenia różnych form zatrudnienia socjalnego i wspieranego, szczególnie we współpracy z PUP i innymi podmiotami.	Wymiar finansowy i organizacyjny współdziałania Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie Gminy obejmującego m.in. organizowanie stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego, prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych, szkoleń oraz kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych.
3.	Promowanie i kształtowanie przedsiębiorczych postaw osób bezrobotnych.	Liczba szkoleń/uczestników podnoszących kwalifikacje zawodowe.

Cel operacyjny 3: Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień i zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 3	Wskaźniki
1.	Diagnozowanie problemu uzależnień (alkohol, narkotyki) w Gminie.	Liczba zgłoszeń w GKRPA
2.	Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie	Liczba kampanii informacyjnych, wysokość nakładów finansowych.

	rozwiązywania problemów uzależnień, przemocy i agresji.	
3.	Wspieranie inicjatyw w zakresie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, w tym dalsze prowadzenie grup terapeutycznych w GOPS.	Liczba osób objętych działaniami.
4	Opracowanie i realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.	Wskaźniki przyjęte w programie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Burmistrz, Rada Gminy i Miasta, Urząd Gminy i Miasta, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

Obszar problemowy 4

Wiek i niepełnosprawność bez wsparcia z systemu pomocy społecznej mogą prowadzić do trwałego wykluczenia społecznego znacznej grupy mieszkańców.

Cel strategiczny 4: Budowa zintegrowanego systemu wsparcia seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Cel operacyjny 1: Wzmacnianie samodzielności osób starszych i niepełnosprawnych

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 1	Wskaźniki
1.	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, liczba opiekunek/liczba szkoleń dla opiekunek.
2.	Aktywizacja rodziny i środowiska sąsiedzkiego w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielných.	Wymiar finansowy i organizacyjny aktywizacji rodziny oraz środowiska sąsiedzkiego w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych osób starszych i niesamodzielných.
3.	Podjęcie działań w celu utworzenia Gminnej Rady Seniorów.	Wymiar organizacyjny utworzonej Gminnej Rady Seniorów.

Cel operacyjny 2: Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 2	Wskaźniki
1.	Wspieranie różnych form imprez kulturalnych i rekreacyjnych, w których mogą uczestniczyć osoby niepełnosprawne.	Liczba uczestników imprez/nakłady finansowe.
2.	Organizowanie wolontariatu prowadzącego działalność na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.	Wymiar finansowy i organizacyjny współdziałania oraz współpraca z innymi podmiotami.
3.	Podjęcie działań zmierzających do utworzenia środowiskowej placówki dla seniorów.	Wymiar finansowy i organizacyjny tworzenia dziennej pomocy dla osób starszych.

Cel operacyjny 3: Aktywizacja i wsparcie osób upośledzonych i chorych psychicznie.

Lp.	Kierunki działań do celu operacyjnego 3	Wskaźniki
1.	Wspieranie kształcenia integracyjnego w przedszkolach i szkołach.	Liczba uczniów korzystających z kształcenia integracyjnego.
2.	Podjęcie działań edukacyjno-wychowawczych, w szczególności	Liczba uczestników przeprowadzonych szkoleń.

<p>prowadzenia przez szkoły zajęć radzenia sobie ze stresem i emocjami w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.</p>	
---	--

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań

Burmistrz, Rada Gminy i Miasta, Urząd Gminy i Miasta, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów unijnych.

Partnerzy

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Termin realizacji

W ramach działań bieżących.

3.3. Monitoring i sposób realizacji Strategii

3.3.1. Monitoring

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działań w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych, czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś, w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

3.3.2. Tryb monitorowania Strategii

Do monitorowania Strategii powołany będzie zespół oceniający, zwany dalej zespołem. Będzie on utworzony przez organ wykonawczy jednostki samorządowej lub – o ile zostanie przyjęte takie rozwiązanie – przez Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej.

W jego skład mogą wchodzić pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, jednostek podległych, ale także innych podmiotów realizujących i współdziałających w realizacji Strategii oraz organizacji pozarządowych.

Zespół powinien odbywać posiedzenia przynajmniej raz w roku, a raz na dwa lata ma obowiązek dokonać kompleksowego przeglądu dokumentu. Przegląd dokumentu będzie polegał na dokonaniu oceny wdrażania poszczególnych kierunków działań za pomocą siedmiopunktowej skali ocen, którą należy odnieść do każdego kierunku działań zapisanego w Strategii. Ocena każdego z punktów oparta jest na następującej skali:

- 1 – nie rozpoczęto;
- 2 – zaawansowane prace przygotowawcze;
- 3 – w trakcie powstawania;
- 4 – zapoczątkowane;
- 5 – częściowe wdrożenie;
- 6 – znaczne zaawansowanie;
- 7 – pełne i skuteczne wdrożenie.

Zastosowana jednolita skala umożliwi graficzne przedstawienie wdrażania Strategii i odniesienie wskazanych wartości do lat następnych. Ocena punktacji poszczególnych kierunków jest dokonywana w drodze konsensusu. Jeżeli konsensus nie jest możliwy, ostateczną decyzję podejmuje przewodniczący zespołu. Doprecyzowanie działalności zespołu powinno nastąpić w trybie zarządzenia wydanego przez powołującego zespół.

Zespół może także odnieść Strategię do szerokiej gamy wskaźników społecznych, za pomocą których można skutecznie oceniać poziom zmian wdrażanych w wybranym sektorze. Zespół wdrażający Strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju. Są to:

- w obszarze dotyczącym ludności:
 - przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 osób,
 - saldo migracji w przeliczeniu na 1000 osób;
- w obszarze dotyczącym rynku pracy:
 - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
 - udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
 - liczba poszukujących pracy w przeliczeniu na jedno wolne miejsce pracy;
- w obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
 - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
 - dochody w przeliczeniu na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
 - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
 - głębokość ubóstwa,
 - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą;
- w obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
 - liczba ludności z wykształceniem wyższym w przeliczeniu na 1000 osób w wieku 25 lat i więcej,
 - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim w przeliczeniu na 1000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Wskaźniki lokalnej efektywności osiągniętych celów są najpowszechniej pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych Strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania Strategii są wskaźniki ekonomiczne i społeczne:

- **ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu;
- **społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów,

inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. Cechy projektów i programów

Strategia rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Powinny być one realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez samorząd stosownymi uchwałami, które muszą przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować efektywność, skuteczność i celowość.

3.3.4. Metody realizacji Strategii i ramy finansowe

Poniżej zaprezentowano najbardziej typowe metody (ze sposób realizacyjnych) dla lokalnego rozwiązywania problemów społecznych. Wykorzystano je w formułowaniu konkretnych zadań wymienianych w ramach poszczególnych celów operacyjnych dokumentu. Wskazanie ich w tym miejscu uzupełnia proces metodologiczny opracowania dokumentu i jest wskazówką dla przyszłych korekt dokumentu programowego, które mogą wynikać z procesu jego monitorowania i ewaluacji.

- **Metody aktywizujące** – pobudzają, włączając osoby (często z kategorii ryzyka socjalnego) w proces zmiany swojej sytuacji życiowej. W procesie tym następuje uświadomienie celu ich działania wraz z umotywowaniem potrzeby jego osiągnięcia. Poprzez pobudzenie aktywności, inteligencji, ale też przede wszystkim wyobraźni, emocji i pomysłowości dąży się do poprawy zaistniałej negatywnej sytuacji.

- **Metody integrujące** – wzmacniają lokalne więzi społeczne w czasie wspólnych działań, czy to na rzecz osób z grup ryzyka, czy też na rzecz dobrych praktyk. Zamiast tłumienia konfliktu lub poszukiwania kompromisu, strony otwarcie próbują znaleźć rozwiązanie możliwe do przyjęcia dla wszystkich. Procesy integracyjne są kluczem do przełamania braku spójności społecznej.
- **Metody profilaktyczne** – profilaktyka jest działaniem, które ma na celu zapobieganie pojawieniu się i rozwojowi danego zjawiska w konkretnej społeczności, jak też promowanie alternatywnych zjawisk w stosunku do tych, które usiłuje się wyeliminować. Metody profilaktyczne minimalizują przyczyny generujące trudne sytuacje życiowe. Istotnym elementem powodzenia tej grupy działań są ćwiczenia przykładów zachowania asertywnego. Metody profilaktyczne pogłębiają naszą świadomość dotyczącą przyczyn uzależnień, zagrożeń z nich wynikających oraz obrony przed uzależnieniami. Wskazują one możliwości radzenia sobie z problemami związanymi z uzależnieniami oraz korzystania z pomocy i wsparcia innych.
- **Metody weryfikujące** – wskazują związki między teorią a praktyką, jednocześnie sprawdzając poziom realności przyjętych teorii. W celu zweryfikowania przyjętych założeń przewiduje się zaangażowanie społeczności lokalnej, której poglądy na dane zagadnienie analizowane będą za pomocą ankiet. Są to metody przydane w procesie oceny realizowanych działań na przykład za pomocą badań ankietowych czy grup fokusowych.
- **Metody wykluczające** – wykluczenie społeczne oznacza ograniczenie możliwości korzystania z dóbr, które powinny być dostępne dla wszystkich w życiu gospodarczym, społecznym i obywatelskim. W metodach tych następuje izolacja niepożądanych osób, rodzin w środowisku lokalnym, np. izolacja sprawców przestępstw.
- **Metody niwelujące** – rozwiązują problemy, zjawiska lub niepożądane sytuacje. Za pomocą różnego rodzaju akcji informacyjnych, władze Gminy wraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej przyczyniają się do zahamowania szerzących na terenie Gminy problemów społecznych. Stały monitoring jest gwarancją poprawy sytuacji oraz pozwala na niwelowanie ich w zarodku.

Środki finansowe przeznaczone na realizację Strategii będą ujmowane w uchwale budżetowej. Źródłami finansowania Strategii będą:

- środki finansowe z budżetu samorządu,
- środki finansowe z funduszy zewnętrznych, w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych,
- środki zaangażowane w partnerstwo publiczno-prawne.

3.3.5. Bariery ograniczające realizację celów

Już na etapie programowania należy przyjąć, że podejmując działania w ramach Strategii, będą pojawiały się bariery utrudniające lub uniemożliwiających ich realizację. Przewidywanie możliwości napotkania takich barier i ich przełamania jest ważnym punktem w procesie projekcji celów i kierunków działań. Zakłada się możliwość wystąpienia przynajmniej kilku typów barier.

- **Bariery organizacyjne** – każda instytucja, każda kadra może być lepiej zarządzana, mieć lepszą strukturę, wydajniejszych pracowników i mniej biurokracji. Szczególnie znaczące w instytucjach polityki społecznej jest zwrócenie uwagi na pomoc społeczną. Jej klientami są bowiem ludzie bezradni, znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, którzy trafiając na bariery organizacyjne instytucji powołanej do udzielania im pomocy. Tym samym stają się bezradni w dwojnasób. Niesprawność instytucji polityki społecznej synergicznie wzmacnia dysfunkcję działania. Immanentną częścią Strategii może być usprawnienie tych instytucji, a ich nieudolność może być przeszkodą w realizacji niejednego celu szczegółowego.
- **Bariery prawne** – analiza bezpośrednich przepisów prawnych, ale również i tych, które pozornie nie mają związku z którymś z celów Strategii. Z punktu widzenia ograniczeń działania taka analiza powinna być jednym z komponentów przy wyborze najskuteczniejszej metody.
- **Bariery finansowe** – w większości analizowanych strategii praktycznie nie pojawiają się koszty ich realizacji, tak jakby zmiana nie pociągała za sobą większych wydatków. Co gorsze, często jednym z celów Strategii staje się zdobycie środków finansowych. Bariery finansowe stanowią poważne

utrudnienie, ale jednym ze sposobów ich przełamania (podobnie jak przy barierach organizacyjnych) jest poszukiwanie rezerw w obrębie stanu istniejącego.

- **Bariery społeczne** – solidarność grupy jest zwykle solidarnością przeciwko czemuś lub komuś, bardzo rzadko z czymś lub kimś. Ludzi łatwiej połączyć „przeciw” niż „dla”. Sytuacja niewystarczających zasobów przy niezaspokojonych lub trudnych do zaspokojenia potrzebach nie sprzyja wytworzeniu się solidarności lokalnej niezbędnej dla wprowadzenia zmiany polegającej na wsparciu jednych, w tym także tych, którzy często w świadomości innych nie zawsze zasługują na pomoc społeczną.
- **Bariery kulturowe, etyczne** – są to bariery, które wynikają ze specyfiki lokalnej, tradycji, lokalnych wartości i wzorców zachowań. Będąc silnie utrwalone w świadomości, zinternalizowane (czyli przyjęte za własne) i dając poczucie bezpieczeństwa powodują, iż próba ich naruszenia jest odbierana jako zagrożenie interesów grupy płynące z zewnątrz.

4. Uwagi końcowe

Autorzy niniejszego dokumentu dziękują wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do jego powstania – w szczególności za udostępnienie danych niezbędnych do rzetelnej oceny aktualnej sytuacji społecznej. Dokument wyznacza kierunki lokalnej


polityki społecznej, która uwzględnia potrzeby każdego mieszkańca, niezależnie od jego statusu materialnego i prowadzi do realizacji misji przyjętej w niniejszej Strategii.

Diagram 4.1. Związek Strategii i innych dokumentów programowych lokalnej polityki społecznej



Źródło: opracowanie własne.

Realizacja celów zapisanych w dokumencie strategicznym będzie możliwa dzięki wspólnej pracy dotychczasowych koalicjantów oraz nowych sojuszników zainteresowanych działaniami na rzecz mieszkańców znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zbudowana siatka celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań uwzględnia najistotniejsze obszary życia społecznego, które powinny być sferą oddziaływania samorządu, tak aby jakość życia mieszkańców Gminy ulegała systematycznej poprawie. Samorząd lokalny jako kreator lokalnych rozwiązań, poprzez budowę kapitału społecznego swoich mieszkańców, dla nich i przez nich, wzmacnia naturalne sieci wsparcia, wspiera rodzinę w jej naturalnym środowisku, stara się zredukować skutki społeczne bezrobocia, ekskluzji społecznej, bezdomności, uzależnień, włączając w te procesy organizacje pozarządowe jako partnera sprawdzonego i naturalnego.



Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania niniejszego dokumentu. Wyrażam jednocześnie nadzieję na dalszą współpracę w rozwiązywaniu problemów społecznych

Jacek Ślęczka

Burmistrz Gminy Miasta Koziegłowy